అవశేషం

శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం

ఆ రోజు రాత్రి నాకు నిద్ర పట్టలేదు.

పడుతుందని అనుకోనూ లేదు పట్టడము సాధ్యమూ కాదు.

మానసాకాశమంతటా అందాల ఆనందాలే నిండినవేళ—హృదయం పురి విప్పిన మత్త మయూరంలా నృత్యమాడుతున్నవేళ నిద్రాదేవత ఆగి మనం కోసం నిరీక్షించే వెర్రిదాన్ని గూడా గాను

ఏం నిద్ర! పాడు నిద్ర! ప్రాణి మొద్దులకు, బండరాళ్లకు నిద్రంటే చాలా ప్రియం! అసలు కంటికి కనిపించని నిద్ర అనే అవస్థ ఏదైతే ఉందో, అది ఘన దార్ఢ్యంగా పరిణామం చెందడం వల్లనే అలాంటి వస్తువులు ఏర్పడ్డాయేమో నన్న అనుమానం కలుగుతుంది నాకు! నేను మనిషిని నరాల్లో రక్తం, మనస్సులో మధురోహ, హృదయంలో ప్రేమోద్వేగం తొణికిసలాడే మనిషిని! ఈ క్షణాన నేను కలకంఠినై మాకందతరు శాఖపైన కూర్చోవాలని ఉంది! ఈ క్షణాన నేను రాజహంసినై మానసికాసారంలో విహరించాలని ఉంది! ఈ క్షణాన నేను మన్మథుడి రథానికి బావుటానై వసంత వనాంత వీథుల్లో రెపరెపలాడాలని ఉంది

కిటికీగుండా లోపలికి వచ్చి ఎట్టి మంచంపైన పడుతోంది వెన్నెల. వెన్నెల కడ్డంగా బయట తోటలో కొబ్బరి మట్టలు గాలికి కదులుతున్నాయి మట్టలు కదిలినప్పుడల్లా వెన్నెల కదులుతోంది వెన్నెల వెలుగులు, కొబ్బరాకుల నీడలు సముద్రతీరాన విహరిస్తున్న ప్రేయసీ ప్రియులకు మల్లే నా నీలిరంగు షిఫాన్ చీరపైన ఆడుకుంటున్నాయి. ఒడలు పులకరించే ఆ తీయటి ఊహలో మైమరిచి నావైపు నే నొకసారి సిగ్గు సిగ్గుగా చూచుకున్నానేమో, నా ఒళ్లు ఒళ్లంతా ఒకే ఒక పూలదండలా ఉంది!

ఆనందం నన్ను నిద్రపోనివ్వదు ఉత్సాహం నన్ను ఊరికే ఉండనివ్వదు లేచి గదిలో లైటు వేసేశాను

అమ్మ దూరంగా నడవ కావలి గదిలో నిద్రపోతోంది. హాల్లో పడుకున్న అన్నయ్య పడుకున్న మరు క్షణం నుంచీ గురక పెడుతున్నాడు. నౌకర్లు, చాకర్లు వంట గదిలో, పశువుల కొట్టాల దగ్గర పాకల్లో ఎక్కడివాళ్లక్కడ ముసుగులు బిగతన్నేశారు. నిద్రపట్ల నా కెంత వైముఖ్యం ఉన్నా అది మానవ సహజం వాళ్లు నిద్రలో మేను మరవడం నా కాశ్చర్యం కలిగించదు కాని ఈ మొద్దు—సద్దు సేయని సెలయేరులా ప్రవహించడానికి నేర్చుకున్న ఈ దొంగ, చూపుల తూపులతో నిర్మించిన చెరసాలలో నన్ను బంధించి కటకటాలలో నుంచి తనను తనివితీరా చూచుకోడానికి అనుమతించి ఈ ఉదారహృదయుడు, ప్రేమ మందిర ద్వారాలకు మందారపూల తోరణాలు కట్టి ఈ యిందు బాల నిద్రలేచి వచ్చి తొంగిచూచేసరికి కను మరుగై పోవడానికి నేర్చుకున్న ఈ పాలు త్రాగని పిల్లి ఈ ప్రకారం నిద్రపో గలగడమే నా కాశ్చర్యం!

ఏం భయమూ! ఆశ్చర్యాన్ని ఆశ్చర్యంతో గుణించగా ఏర్పడే మహదాశ్చర్యమని గూడా చెబుతాను.

కాకపోతే ఊరించి ఊరించి ఈ చక్కెర పొంగలి నివేదయ్యా అంటే, కానీ తెమ్మన్నట్లు చడీ చప్పుడూ లేకుండా నిద్రపోతాడా ఈ పెద్దమనిషి!

ఓహ్హో ప్రకాశం! ఓయీ యిందుబాలా హృదయమందిర విహారీ! నీవని యిప్పుడు గాదు.

నిద్రా రాదు. కాలమూ గడవదు. మరేం చేయాలో తోచదు

మనసు కేమీ తోచని ఏకాంత సమయాల్లో నాకు నా నెచ్చెలి తోడు ఉండనే ఉంది. అది నా మధురస్మృతుల పేటిక నా మనసును నేనే చదువుకోడానికి ఉపకరించే విద్యుద్దీపిక.

డైరీ చేతికి తీసుకుని వాలు కుర్చీలో కూర్చున్నాను చేతికి తగిలిన పుటపైన చూపులు జారిపోతున్నాయి.

"హాస్టల్లో తెల్లవారగా, పవలంతా కాలేజీలో గడవగా గోడల నడుమ బ్రతుకంతా బంధిఖానా! ఎందుకొచ్చిన చదువులురా బాబూ! ఎటొచ్చీ సాయంకాలాల్లోనే యినుమంత స్వేచ్ఛ. బ్రతికాసురా దేవుడా అని టౌనులో కెళ్తే అన్నయ్య గదికి తాళం! వాకబు చేయగా అన్నయ్య ప్రకాశమూ ఏదో మీటింగుకు వెళ్లారని వార్త! మదనష్టపు మీటింగులు ఎక్కడినుంచి దాపురిస్తాయో ప్రకాశానికి! మంచి సాయంకాలాన్ని పాడుచేయడం భావ్యం కాదని అన్నయ్య అయినా వారించగూడదూ? అబ్బే, అతణ్నని ఏం లాభం? ప్రకాశం ప్రకాశమైతే, అన్నయ్య నీడ!

బజార్లో మైథిలి కనిపించడమే విశేషం! మట్టసవుకట్టు తీరులో తెల్లగా చలువరాతి బొమ్మలా తయారైంది అలాంటి వేషమంటే వాళ్ల బావగారి కిష్టమట! ఆవిడే చెప్పింది. మరి ప్రకాశానికి ఎలాంటి చీరలంటే యిష్టమో! ఎలా బోధపడుతుంది.? ఈ దుస్తుల్లో నువ్వు చాలా బాగున్నావు యిందూ అని చెప్పగలిగేపాటి సరసత్వం ఎక్కడేడ్చిందమ్మా ఈ మనిషిలో . . . "

నవ్వొచ్చింది నాకు! కొంపదీసి ఈ డైరీ ఎప్పుడైనా ప్రకాశం కంటబడితే? సరసత్వంలేని మనిషిని ఎందుకు వరించావు యిందూ అని అడిగితే? ప్రకాశానికే గాదు, అప్పుడప్పుడూ నా కెదురయ్యే సందేహమూ అదే! జవాబు స్ఫురించకనే పోవును కానీ అలాంటి ప్రమాదం జరగకుండా చూచిన సినిమాలోనిదో, చదివిన పుస్తకంలోనిదో ఓ విషయం తటాలున

జ్ఞప్తికి వస్తుంది ఎందుకు కురంగం పరుగిడుతుంది ? ఎందుకు మృదంగం ధ్వనిస్తుంది ? ఎందుకు పతంగం ఆకాశంలో విహారాలు సల్పుతుంది ? అందుకే నా హృదయం ప్రకాశాన్ని ప్రేమిస్తుంది.

మళ్ళీ డైరీ తెరిచాను.

"ఏనాటి మానవుడమ్మా ఈ ప్రకాశం ! సినిమాలంటే పడిపడి పోయినకు ! అన్నయ్య బలవంతంమీద జన్మకల్లా శివరాత్రిలా ఓ సినిమా చూడ్డానికి అంగీకరించాడు ఆ చిత్రంలో ఎక్కువ భాగం కాశ్మీరులో తీశారట ! మంచు కొండ శిఖర్లలో మనుజు లెవ్వరూ సంచరించని మారుమూల ఒక చిన్న కుటీరం బయట ప్రకృతిని అల్లకల్లోలం గావిస్తున్న గాలివాన. వానలో తడిసి గడగడ లాడిపోతూ కుటీరంలోకి వచ్చిన ఓ పడుచువాడికి అందులో నివసిస్తున్న యువకుడు ఆశ్రయ మిస్తాడు జలుబుచేసి జబ్బు రావచ్చును గనుక తడిగుడ్డలు విప్పి పొడి బట్టలు కట్టుకోమంటాడు కానీ, అందుకా పడుచువాడు ససేమిరా ఒప్పుకోడు. నిర్బంధంగా నైనా సరే అతడిచేత ఆపని చేయించే ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు యువకుడు. అసలు గమ్మత్తేమిటంటే ఆ కుర్రాడు నిజంగా కుర్రాడు గాడు. మగ వేషంలో ఉన్న ఆడపిల్ల ! హాలంతా విరగబడి నవ్వుతోంది. నాలుగైదుసార్లు గిల్లి చూచి ప్రకాశం నిద్రపోవడం లేదని గ్రహించాను. చిరునవ్వు మినహాగా మనిషిలో చలనం లేదు వెలగ బెట్టిన నిరవాకం చాలక, బయటి కొస్తుండగా ఈ థియేటరులో నల్లులూ, దోమలూ దండిగా ఉన్నట్లున్నాయని ఓ కాంప్లిమెంటు !

ఒళ్ళు మండిందేమో, హాస్టలు కొచ్చి డైరీ తీసుకునేసరికి ఒక్క_ఇ పదం స్ఫురించింది—ఇఁరసికుడు !

ప్రకాశ మెప్పుడైనా అడగాలీ, అప్పుడు అంబులపొదిలో నుంచి బాణం తీయాలి—అయ్యో ప్రకాశం ! ఈ పదం నిఘంటువుల్లో లేదని చింతిల్ల బోకు ! రెగులర్ అనే పదానికి వ్యతిరేకార్థ మిచ్చే పదం ఇర్రెగులరని తెలుసు గదా ! ఆ సూత్రాన్ని యథాతథంగా తెలుగులోకి తెచ్చి ఈ ప్రయోగాన్ని సాధించాను. రసికుడికి—ఇర్రసికుడు !"

ఆలోచనా పరాధీనన్నై ఉన్నానేమో, డైరీలో కొన్ని పేజీలు నన్ను పలకరించకుండానే వెనక్కు వెళ్ళిపోయాయి చూపు కానిన పేజీని ఒకటికి రెండుసార్లు చదువుకున్నాను

"చిరస్మరణీయమైన విషయం. జీవితంలో తొలిసారిగా ఓ పాట వ్రాశాను. పాటలో హృదయం పలుకుతోంది పాట బాగా కుదిరిందేమో మీసు రెక్కలవంత సంబరంగా ఉంది. ఆనందపారవశ్యం మనసు కింత మత్తు కలిగిస్తుందని తెలియదు. అపూర్వమైన అనుభవం !

వ్రాసి ప్రకాశానికి పోస్టు చేసేలోగా ఎన్నిసార్లు పాడుకున్నానో ఆ పాటను !

మదికి నచ్చిన వాడ
హృదయ మేలిన వాడ
మల్లికా కుసుమాల మాల యిదిగోర !
చల్లగా చందన చర్చ యిదిగోర !

ప్రేమ యాత్రల కొరకు
ప్రియుడ ! నిను పిలిచాను
ఎల్లలన్నీ దాటి పోదాముర్రా !
ఎల్లకాలము కలిసి ఉందాముర్రా !

ఏనాటి బంధమో
ఏజన్మ పుణ్యమో
తొలిచూపులో నిన్ను వలచానురా !
తోడుగా రమ్మంటు పిలిచానురా !"

డైరీ ఎప్పుడైనా చదువుకోవచ్చు. ప్రణయగీతం పాడ కోడానికి అనువైన ప్రశాంత సమయం వృథాగా గడచిపోతోంది ప్రకాశానికి పాడి వినిపించా లన్న కోరిక ఒకటి ఎన్నో రోజుల నుంచి గుండెల్లో దాగి ఉండిపోయింది. వింటూ మంచుగడ్డలా కరిగిపోడా ప్రకాశం ! నువ్వింత చక్కగా పాడగలవు గూడానా యిందూ—అంటుండగా ప్రకాశం ముఖంలో సుళ్ళుదిరిగే ఆశ్చర్యాన్ని చూడాలి ..

అలా ఆశ్చర్యంగా, మరొక లోకపు మనిషిలా నావైపు చూచే ప్రకాశాన్ని తలచుకుంటే జాలేస్తుంది ఒక్కొక్కప్పుడు భయం గూడా కలుగుతుంది. ఎన్నో పనులు చేతగా వతనికి ! ఉదాహరణ కెంతో దూరం వెళ్ళ నక్కరలేదు అతడి జాబులన్నీ నాకు కంఠోపాఠమే !

వ్రాసిపంపిన పాటకు మరు టపాలో వచ్చిన జాబు—

"డియర్ యిందూ !

జాబు చేరింది పాట ఎంతో బాగుంది నువ్వింత చక్కగా వ్రాయగలవని నేను కలలో నైనా అనుకోలేదు అన్నట్లు యిది నీ మొదటి పాటా ? అమ్మ దొంగా, నేన్నమ్మలేను నిమాటే నిజమైతే నీలో గొప్ప కవితాశక్తి దాగిఉందన్నమాట ! ప్రప్రథమంగా దానికి స్వాగతమిచ్చే అవకాశం నాకు కలగడం మహా భాగ్యంగా భావిస్తున్నాను.

ఇలాగే పాటలు వ్రాయాలి నువ్వు.

ఇట్లు,
ప్రకాశం"

ప్రియురాలి చేతిమీదుగా తయారైన కాఫీ పానీయం ఎదుట అమృతాన్ని దిగదుడుపుగా భావించడం ప్రేమికుల లక్షణం ప్రకాశం మెచ్చికోలు ప్రకటించాడు సరే ! కానీ, అంతకన్నా పాట మూలంగా తన మనసుపైన విస్తరిల్లిన అనుభూతిని గురించి అతడు నాలుగు మాటలు వ్రాసిఉంటే ఎంత బాగుండేది ! పూచిన ప్రతి పువ్వులోనూ ప్రేయసి నవ్వును, ప్రవహిస్తున్న ప్రతి కొండ వాగులోనూ ప్రేయసి వలపు పాటను—అంతెందుకు, మంటికీ, మింటికీ మధ్య కనిపించే ప్రతి సుందర దృశ్యంలోనూ ప్రియురాలి దివ్యాంశనే తిలకించి పులకించే ప్రేమికుల కోవకు చెందడా ప్రకాశం ! పాట బాగుందట ! ఇంత చక్కగా వ్రాయగలనని అనుకోలేదట ! ప్రొఫెసరుగారు శిష్యుడి నిలా మెచ్చుకుంటారేమో ! ఒకవేళ అన్నయ్యే యిలాంటి పాట వ్రాసినా, అక్షరక్రమం తప్పకుండా యిలాగే మెచ్చుకునేవాడు ప్రకాశం !

"పట్ట పరీక్షల్లో ఫస్టు మార్కులు తెచ్చుకునే ప్రకాశంగారూ ! ఇదా నా హృదయాన్ని ఆవిష్కరించే తీరు ?" అని నిలదీసి అడిగాను.

తప్పుచేసినట్లుగా కించపడిపోయాడు ప్రకాశం

"ఏం చేయమంటావు ఇందూ ! అంతకంటే బాగా వ్రాయడం నా చేత కాదు ఈ విషయంపైన ఎవరిదగ్గరైనా ట్యూషన్లు చెప్పుకోవాలని గూడా ఉంది" అన్నాడు ప్రకాశం.

"నేను చెబుతాను మీరు నేర్చుకుంటారా ?" అన్నాను

పశ్చిమ దిశాంచలాన సంజ కెంజాయలా హాసంతో మిళితమైన చిరునవ్వే జవాబు !

గణితశాస్త్రంలో దిట్ట! రసాయనిక శాస్త్రం కరతలామలకం! ప్రకాశంది అదొక విజ్ఞాన ప్రపంచం వ్యక్తిగత విషయాలను గురించిన ధ్యాస ఏమాత్రమూ ఉండ దతనికి! బట్టలు మాసిపోతున్నాయని తెలియదు. చేతికొచ్చిన డబ్బును టేబిలు సొరుగులో పడవేస్తే అందులో ఎంత ఖర్చయిందో తెలియదు. కాలేజీకి వేళవుతోందని తెలియదు. వయసులో ప్రకాశం కన్నా ఒకటి రెండేళ్ళ చిన్నవాడే నేమో అన్నయ్య! కాని ఎప్పటికప్పుడు మిత్రుడి అవసరాలను గమనించవలసిన పెద్దరికపు బాధ్యత చిన్నతనంలోనే అన్నయ్యను వరించింది బట్టలు మార్చుకో ప్రకాశం!... ముఖం గోక్కో గూడదటయ్యా బాబూ!. . ఈరోజు స్నానం చేశావా నువ్వు!.... ఈ పూట మనమింకా భోజనం చేయలేదని గుర్తుందా నీకు!.. ... అంటూ అన్నయ్య హెచ్చరికలు చేయవలసి వచ్చేది రాత్రి భోజనంచేసి వచ్చి బిగ్గరగా పుస్తక పఠనం ప్రారంభిస్తే రాత్రంతా అలా చదవడానికైనా సంసిద్ధుడే ప్రకాశం! ఏ పదకొండుకో, పన్నెండుకో యిక నువ్వు చదివినా నాకు వినే ఓపిక లేదంటూ అన్నయ్య లైటార్పివేస్తే గత్యంతరంలేక శరీరాన్ని పడకపైన చేరవేస్తాడట ప్రకాశం! అన్నయ్య ఒకసారి చెప్పాడు— ఒక్కొక్కరాత్రి లైటార్పివేసి తానొక నిద్రపోయి లేచిన తర్వాత చూచినా ప్రకాశం అలాగే కుర్చీలో కూర్చుని కిటికీ చువ్వలగుండా మిలమిల లాడుదున్న తారకల వైపు చూస్తుంటాడట!

అందుకే అనిపిస్తుంది—శరత్ బాబు పాత్ర లాంటివాడు ప్రకాశం!

దారితప్పి మానవ కాననంలోకి వచ్చి, యిక్కడ దిక్కులు తోచక బిక్కరించే ప్రాణిలా కనిపించే బేల మనసువాడు ప్రకాశం!

తన మనసును క్షుణ్ణంగా అవగాహన చేసుకోలేని అతివ అర్ధాంగిగా దొరికితే పాపం పిచ్చి ప్రకాశం గతేం కావాలి?

ప్రకాశాన్ని గురించి తలచుకున్నప్పుడల్లా నేను భయపడ్డందుకు కారణం యిదేనేమో! అలాంటి భయాని కింక ఆస్కారమే లేదు

ఇప్పు డలా అనిపిస్తున్న మాట నిజమే! కానీ ఇంతకుమునుపు ఎంతగా ప్రయత్నించినా ఇంత నిబ్బరంగా ఉండటానికి వీలయ్యేది గాదు

కానీ అప్పుడైనా నేను భయపడ్డందుకు కారణం నాపైన నాకు నమ్మకం లేకపోవడం గాదు

అందచందాలను గురించి గ్రంథాల్లో బోలెడు వర్ణన లున్నాయి. చిత్రాల్లో, శిల్పాల్లో ప్రతికృతు లున్నాయి. వాటి కన్నింటికీ లోకంలో సజీవమైన నమూనాలు గూడా ఉన్నాయి అలాంటి నమూనాలు పెక్కింటిలో కేవలం ఒక్కదాన్నేనా నేను? నిక్కువంగా అంతకంటే ఎక్కువదాన్నే నని ఋజువుపరచడం, అత్యంత సులభం! ఎదుట నిల్చుంటే నిలువుటద్దం! చెబుతుంది కాలేజిలో స్నేహితురాళ్ళు చెబుతారు. అంతెందుకు! రోడ్డంట వెళ్తుంటే అప్పగించిన కళ్లను అవతలికి త్రిప్పుకోలేని పడుచువాళ్ల చూపులు గూడా ఆ వాస్తవాన్ని బాహాటంగానే చాటి చెబుతాయి

ప్రకాశం జడధారి కాడు బ్రహ్మచారిగా ఉండిపో దలచుకున్న మనిషిలా కనుపించడు ఎటొచ్చీ అన్నవైతే నేమిరా, మరి సున్నవైతే నేమిరా అనుకునే నిర్లిప్తత అతడి రక్తంలో జీర్ణించివున్న తత్వం ఈ లోపం, పులిలాంటిదైతే, పులిమీద పుట్రలాగ దాని నేస్తం ఇంకొకటి—ప్రకాశం తనంతట తానుగా ఏ నిర్ణయానికీ రాలేడు

బహుశా అందుకే ననుకుంటాను—అన్నయ్య చెప్పిన మాట ఒకటి తరచుగా జ్ఞప్తికి వస్తుంది

"మా క్లాసులో ఓ అపురూపమైన మానవు డున్నాడు, ఇందూ అతగాడు పగిలిపోయిన ఓడలో నుంచి ప్రాణాలతో బయటపడి ఎలాగో ఓ నిర్జన ద్వీపం చేరుకున్న ఏకాకిలా కనిపిస్తాడు" అన్నాడు అన్నయ్య.

నాకు తోచినంతలో అలాంటి వింత వాలకానికి రెండు కారణాలు స్ఫురిస్తాయి. మొదటిది దిగులు. రెండోది విరహం ఆ యువకుడు వ్యసనా విష్టుడో, విరహ మనస్కుడో అప్పుడు నాకేం తెలుసు?

అన్నయ్య చెప్పుకపోసాగాడు—"పలుకరిస్తే పలుకుతాడు తాపై ఒక రితో మాట్లాడడు. మనిషి భూమిపైనే ఉన్నా మనసు మాత్రం వేరే లోకాల్లోకి వలస వెళ్లినట్టుంటుంది. కాలేజి తెరిచి ఇంకా రెండు నెలలైనా కాలేదు గదా! అప్పుడే అతగాడికి పుస్తకాలన్నీ కంఠతా వచ్చేసినట్టున్నాయి."

నిజం చెప్పొద్దూ, బాగా చదువుకునేవాళ్ళంటే అన్నయ్య కాదిమంచి కాస్త అసహిష్ణుత కద్దు! చదువుకేం భాగ్యం? మనిషికి లోకజ్ఞానం ప్రధాన మనేవాడు అన్నయ్య. చదువులవల్ల లోకజ్ఞానం కలగదా అంటే, కలుగుతుం దేమో గానీ, అంతకంటే సినిమాలు, స్నేహితులు, ప్రయాణాలు మున్నగు వ్యాసంగాలవల్ల అది యిబ్బడి ముబ్బడిగా కలుగుతుందనేవాడు.

ఎవరి అభిప్రాయాలు వాళ్లవి! అన్నయ్య అభిప్రాయాలు కాంక్రీటు పునాదుల్లా బలమైనవనీ, అంత తొందరగా మారవనీ, అనుకునేదాన్ని! నా అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోవలసి వచ్చింది అందుకు కారకుడు అన్నయ్యకు సహపాఠకుడైన ఆ విచిత్రవ్యక్తి

ఆ రోజుల్లో, అతణ్ణి గురించి అన్నయ్య కొత్త కబుర్లు చెప్పడం **పరిపాటి.**

"ఈ సంగతి విన్నావా ఇందూ! దిగాలు పడినట్టున్న ఆ వాలకాన్ని చూచి ఏమిటో అను న్నాను నా ఊహ తారుమా రయిందనుకో! వాళ్లది సేలం జిల్లాలో ఒక ప్రాచీనాంధ్ర కుటుంబమట! బ్రిటిష్‌వాళ్ల హయాంలో ఆ కుటుంబానికి జమీందారీ ఉండేదిట! జమీందారీ పోయినా ఆ ఠీవి, ఆ నిండుదనం, ఆ దర్పం వాళ్లని వదలిపెట్టినట్టు లేదు ఆ జిల్లాలో వాళ్ళకు దండిగా భూము లున్నాయట! మదరాసులో మేడలు వ్యాపారాలు ఉన్నాయట దేశంలో వాళ్ల లారీలు తిరగని చోటే లేదట ఏ అమ్మగన్న బిడ్డో గాని కౌంట్ ఆఫ్ మాంట్ క్రిస్టోలా అవతరించా డనుకో యిందూ!"

"ఇంతకూ అతని పేరేమిటో?" కుతూహలంగా ఆపుకోలేక ప్రశ్నించాను.

"ప్రకాశం."

పేరు తర్వాత రూపును గురించి తెలుసుకోవాలన్న కోరిక నాలో లేక పోలేదు. కానీ నోరు తెరిచి ఎలా అడగను? అది అవతలివాళ్ల కుండవలసిన యింగిత జ్ఞానం

మళ్లీ వారం పది రోజులు గడవక మునుపే అన్నయ్య విప్పారిన ముఖంతో ఓ శుభ వర్తమానాన్ని వెల్లడించాడు

"నిన్న గాక మొన్న ప్రకాశాన్ని పరిచయంలోకి లాదీశాను యిందూ! ఏదో నెంపిద అతణ్ణి పలకరించాలన్నదే ఉద్దేశం! ఈ పద్యం అర్థమైనావడం లేదంటూ దగ్గరికి వెళ్లాను ఆ బుద్ధిమంతుడు ఓపిగ్గా విశదీకరిస్తున్నాడు ఏమాట కామాటే చెప్పుకోవాలి ప్రకాశం మాట్లాడుతుంటే ఆతనివైపలాగే చూస్తూ ఉండిపోవాలనిపిస్తుంది ఎవరికైనా! అంత వ్పుదు వుగ, మితంగా ఉండేయి మాటలు వ్యాఖ్యానం ముగిశాక ఎక్కువ ఉంటున్నా

వని అడిగాను మోహన్ లాడ్జిలో గది తీసుకున్నాడట వసంతవిహార్‌లో భోజనమట! సాయంకాలాల్లో శ్రీపురం గుట్టలవైపు షికారు వెళ్తాడట! మిగిలిన సమయాల్లో చదువుకోడమే కాలక్షేపమట!... ''

అన్నయ్య మాటలతో ఆధారంగా ప్రకాశాన్ని గురించి పరిపరివిధాల ఊహాచిత్రాలు కట్టుకునేదాన్ని! అప్పట్లో నా కొక్కటే భయం! అన్నయ్య ఆడదిగా పుట్టివుంటే ఈపాటికి ప్రకాశాన్ని ప్రేమించి ఉండేవాడేమో!

ఆవాళ ఆదివారం హాస్టల్లో ఉండి కాలేజీలో చదువుతునే అమ్మాయిల పరిభాషలో ఆదివారానికి దీపావళినైనా అర్థం చెప్పుకోవచ్చు, లేదా సంక్రాంతిగా నైనా పేర్కొనవచ్చు—కాలుదీసి నాలుగు చోట్లు తిరిగి రావడానికి వీలుంటుంది గనుక! ఆనా డెందుకో నగరం మిగిలిన రోజులకన్నా మిన్నగా కలకల లాడుతోంది తీరా వెళ్ళిన సమయానికి అన్నయ్య గదిలో ఉండడేమో నన్న అనుమానం ఓరవాకిలిగా మూసిఉన్న తలుపుల్ని చూచిన తర్వాత గానీ తీరింది గాదు రెక్క తలుపుల్ని మెల్లగా లోపలికి తోశాను ఎట్టెదుట కుర్చీలో ఓ అపరిచిత యువకుడు—

బాటలూ బజార్లు దాటి, మందిరాలు, మేడలు గడచి ఎండలో పడి వచ్చిన నాకు తలుపులు తెరిచేసరికి చల్లటి గదిలో పేము కుర్చీలో నిశ్చలంగా ఉన్న ఆ యువకుడి రూపం నా మదిలోని కోరికల కన్నింటికీ మూర్తీకరణలా పొడగట్టింది

పొడగట్టింది రే! ఎదుటికి వచ్చి నిలిస్తే అలికిడి వినిపించలేదుట్టో, మాగువ పిలుపు దేనికే మారుతమైనా ఏచలేదా ఈయనగారిపైకి!

ఓ యబ్బో! ఇంద్రుడే మేనకను పంపినా వంచిన తలను పైకెత్తాడా ఈయన!

గడచిన కాలం క్షణంలో సగం తొట్రుబాటుతో ఓ అడుగు వెనక్కు వేశానేమో, అతడు తల పైకెత్తనే ఎత్తాడు కొండ కొమ్ముపైన నిల్చుని పరిసర దృశ్యాలను అవలోకిస్తున్నట్టుగా ఒకటి రెండు క్షణాలు కన్నార్పకుండా నావైపు చూచాడు— ఆ తరువాత చెప్పుకోదగిన విశేషమేమీ జరగనేలే దన్నట్టుగా ''మీరా! ఆగిపోయా రెందుకు? రండి కూచోండి'' అన్నాడు.

ఒదిగి ఒదిగి ఓ కుర్చీలో కూర్చున్నాను

''ఈరోజు మీ రొస్తారని సురేంద్ర చెప్పాడు .. ''

బిడియము, ఉత్కంఠ నా గుండెలో పోట్లాడుకుంటున్నాయి చివరికి రెండోదే గెలిచింది

ప్రశ్నించాను.

''వచ్చింది నేనే నని మీకెలా తెలుసు ?''

''ఇప్పుడు మీరే చెప్పేశారుగా!'' అతడు మళ్ళె పంతిరి విరబూచినట్టుగా నవ్వేశాడు—''మీ రిద్దరూ ఏకోదరులు గావడమే ప్రబలమైన సాక్ష్యం. పోలిక లెక్కడికి పోతాయి ?''

మరికొంతసే పలాగే నావైపు చూస్తే కళ్లకు అజీర్తి చుట్టుకుంటుం దనుకున్నాడేమో, అతడు మళ్లీ అక్షరాల అడివిలోకి జారబడబోతున్నాడు

మనం కాబట్టి ఆగంతకురాలిని పొల్చుకో గలిగామన్న ధీమా కాబోలు! ఆ విజయగర్వాన్ని అతని కెందుకు దక్కనివ్వాలి?

మెల్లగా ప్రారంభించాను

''అన్నయ్య మిమ్మల్ని గురించి చాలాసార్లు చెప్పాడు....''

తృళ్ళిపడ్డా డతను—''నన్ను గురించా! అసలు మీరు నన్నెవర్నిగా భావిస్తున్నారు ?''

గోడకు వ్రేలాడుతున్న అద్దంలో సిగ్గుతో కందిపోతున్న ముఖం నాదే! సిగ్గు తెరలను పైదొలిగించుకుంటూ బదులు చెప్పాను.

''తెలుసు !''

''బహుశా మీ రొకరిని గురించి విని ఉంటారు ఆ 'ఒకరు' నేనే నని ఎలా భావించారు ? కాకపోవడం సంభవమే గదా !''

అప్పటికి గడసరితనమంతా ఈయనగారి సొమ్మే అయినట్టు!

చిరునవ్వును చీర చెరగుతో దాచుకుంటూ అన్నాను—''సాధారణంగా ఈ గది యిలా ప్రకాశవంతంగా ఉండేదిగాదు ఇప్పుడా కొరత తీరిపోయింది. ఇంతకన్నా ఏం నిదర్శనం కావాలి ?''

అతడు తొళ్ళబోయినట్టు కనిపించాడు అంతలో తేరుకుని పుస్తకం మూసేస్తూ ''భలేవారే మీరు! చాలా చమత్కారంగా మాట్లాడగలరు'' అన్నాడు

మొట్టమొదటి యోగ్యతాపత్రం!

' ఈ ఊరికి రావడం, ఇక్కడ కాలేజీలో చేరడం అన్నీ ఎవరో నాచేత బలవంతంగా చేయిస్తున్నంత అసహజంగా జరిగిపోయాయి కాలేజీలో చేరిన తరువాత ఒకటి రెండు సార్లు చదువుకు స్వస్తిచెప్పి వెళ్లిపోదామని గూడా అనుకున్నాను ఇంతలో నాకు సురేంద్ర తారసిల్లాడు ఒంటరితనం మనిషికేమంత మంచిదికాదని చెప్పి, వచ్చి నన్ను తన గదిలోనే ఉండిపొమ్మన్నాడు . .''

''అలాగా! ఇకమీదట ఇక్కడికొస్తే అన్నయ్యతోబాటుగా మిమ్మల్ని గూడా కలుసుకోవచ్చునన్నమాట!''

''సురేంద్ర చెప్పాడు—మీరు నవలలు, కథలు పుష్కలంగా చదువుతారట! తీయగా పాడుతారట!''

''మీకు పాటలంటే యిష్టమా ?''

''నా యిష్టా యిష్టాలను మీరు పెద్దగా పరిగణనలోకి తీసుకోగూడదు. జీవనపథంలో నిరంతరమైన ప్రయాణంవల్ల విసివి వేసారిపోయే మానవుల పాలిటికి సంగీత సాహిత్యాలు గొప్ప విశ్రాంతి కేంద్రాలని పెద్దలు చెప్పనే చెప్పారు. . . .''

''కానీ అన్నయ్యకు సంగీతమన్నా, సాహిత్యమన్నా చెప్పరానంత చిరాకు ''

''అవును మరి! విశ్రాంతి కేంద్రాల్లో కలకాలం కాలం గడపడానికి వీలుపడదు గదా! అలా ఉండిపోదలచుకున్న వాళ్లని చూస్తే సురేంద్రకి చిరాకేమో! చూడండి యిందుబాలగారూ! మనం విద్యార్థులం. మనకు చదువు తరువాతనే మిగిలినవన్నీ .. ''

''అన్నయ్య కదే మొదటి శత్రువు !''

''పరవాలేదు. వన్యమృగం లాంటి ఆ చదువుని సురేంద్ర క్రమ క్రమంగా మచ్చిక చేసుకోగలడు ''

కాసేపాగి తరువాత అన్నాను—''అన్నయ్యకు మీలాంటి స్నేహితుడు దొరికాడని తెలిస్తే మా నాన్నగా రెంతగానో సంతోషిస్తారు .....''

''పెద్దవాళ్ల సంతోషంకన్నా మనకు కావలసిం దేముంది ?''

అక్కడితో సంభాషణ తెగిపోయింది. సాధించడానికి వస్తువు దొరక్క బరువుగా నిశ్శబ్దం నెలకొన్నది.

పది పదిహేను నిమిషాల తర్వాత ప్రకాశమే పెదవి కదిపాడు—"ఊళ్లో, కొత్త చిత్రాలు ఆడుతున్నాయట! సురేంద్ర ఏదో సినిమాకు వెళ్దా మన్నాడు. వస్తే మిమ్మల్ని ఉండమన్నాడు. . "

నా తెలివితక్కువకు నన్ను నేనే నిందించుకున్నాను. అన్నయ్య ఎక్కడికి వెళ్లాడని అడగనందుకు ప్రకాశం ఏమనుకుంటాడో నన్న కించబాటులో కుంచించుకపోయాను. జరిగిన పొరబాటును ఎలా సర్దుకోవాలో తోచింది గాదు ఆ వేగిరపాటులో "అబ్బే, నే మీ నారికే చూచిపోదామనే వచ్చాను అయిదు న్నరకల్లా హాస్టలుకు చేరుకోవాలి. అన్నయ్యతో చెప్పండి" అన్నాను.

"ఐతే మీకు కష్టం కావస్తోంది. వెళ్దాం పదండి. మిమ్మల్ని బస్ స్టాపు దాకా దిగవిడిచి వస్తాను" అంటూ పైకి లేచాడు ప్రకాశం

మనోజ్ఞమైన సాయంకాలం అది పొగరుబట్టిన గుర్రంలా వాహ్యాళి కొప్పుకోకుండా ఇంటికి తిరుగుముఖం పట్టించింది మిగిలిఉన్నవి కొన్ని నిమిషాలు

"మీరు సేలం జిల్లా నుంచి వచ్చారట గదూ! అన్నయ్య చెప్పాడు మా కాలేజీలో ఓ అరవావిడ పని చేస్తోంది. సేలం జిల్లాలో ఆమెకు బంధువు లున్నారట ..... "

"ఆ జిల్లావాళ్లను గురించి ఏమంటుందావిడ?" చిన్నగా నవ్వుతూ అడి గాడు ప్రకాశం.

"మోటువాళ్లట! వాళ్ల పాలిటికి రాగి పిండే రాజనాల బియ్యమట! ఏడా దికి ఘూడుసార్లు ఎంచినట్టుగా స్నానం చేస్తారట! మొల కొక పంచె గుడ్డ కట్టు కుని తలకొక దుప్పటి చుట్టుకుని, దుడ్డుకర్ర చేతబట్టుకుని కొండల్లో గొడ్లు మేపుకుంటారట!"

"ఆ ప్రాంతం నుంచి వచ్చాను గనుక నన్నూ ఇంచుమించుగా అలాంటి వాడి క్రిందే జమకట్టి ఉంటారు మీరు!"

"మీ సంగతి వేరు!"

"ఎవరి సంగతైనా ఒకటే! అందరికీ ఒకటే ముఖ్యం!—బ్రతకడం!"

"అలాగైతే ఎలా బ్రతికినా బ్రతుకే నంటారా మీరు!"

"అవును. కానీ, నిత్య నూతనమైన జీవనోత్సాహాన్ని మీరు బ్రతుకు క్రింద జమకడితే అది లేమిలో కూడా పుష్కలంగా ఉందని చెబుతాను ..."

"ఎలాగైనా మీలో కొద్దిగానో, గొప్పగానో ప్రాంతీయాభిమానం ఉన్నట్టే ఉంది .... "

"ప్రాంతీయాభిమానం గాదు. మనుషులంటే అభిమానం నాకు! అందు లోనూ మంచివాళ్లంటే మరింత అభిమానం."

"అందుకేనా మీరు అన్నయ్యతో స్నేహం చేయడం?"

సంభాషణ కడ్డు తగులుతూ భుజానికి బుట్ట తగిలించుకున్న కుర్రవా డొకడు తారాచువ్వలా ఊడిపడ్డాడు బుట్ట నిండుకూ గులాబీపువ్వు లున్నాయి.

రెండు పువ్వులు కొని ఒకటి ప్రకాశాని కిచ్చాను

"అబ్బే, నా కెందుకు! ఇది మీ దగ్గ రైతేనే శోభిస్తుంది" అన్నాడు ప్రకాశం.

"పరవాలేదు. చొక్కాకు గ్రుచ్చుకోండి. బాగుంటుంది." అన్నాను.

అంతలో బస్సు గూడా దాపురించింది.

నాటికీ నేటికీ నాలుగేళ్లు గడిచినా, ఆ ప్రథమ సమావేశాన్ని తలుచు కుంటే మనసు సుందర సుమమై పరిమళిస్తుంది.

కానీ, ఏమాట కామాటే చెప్పుకోవాలి.

వర్షాకాలంలో వాతావరణం లాంటివాడు ప్రకాశం. ఈ క్షణాన ఎండ. మరు క్షణాన వాన. ఇంతలో దట్టంగా మబ్బులు. అంతలో నిర్మలాకాశం. జడివాన కురుస్తుంటే ఇంక ఈ వర్షం విలవదేమో ననిపిస్తుంది ఎండలు కాస్తుంటే ఇంక వానలు లేవేమో ననిపిస్తుంది. ప్రకాశం దాపున ఉన్నంత వరకూ ఈ ప్రపంచంలోని ఏ శక్తీ అతణ్ణి నానుంచి దూరం చేయ దనిపిం చేది. దూరంగా వెళ్లిపోతే ఆ ప్రకాశం నా కేమీ కాడనిపించేది. ఆశలు, నిరాశలు వెన్నెల్లో వృక్షచ్ఛాయలా అలుముకునేవి నన్ను! వెలుగులో చీకటి, చీకటిలో వెలుగు. సంక్రమించిన సిరిసంపదలు, నేర్చుకున్న చదువు, వచ్చిన వయసు, అబ్బిన వివేకం, అలవడిన సంస్కారం దేనిలో వెదికించినా కొరత లేనివాడే ప్రకాశం! కానీ, మనసిచ్చిన మగువను అర్థం చేసుకోడానికి మాత్రం అతనికి నిండుగా నాలుగేళ్లు చాలకపోయాయి. చిట్టచివర ఏ పదానికా పదమే విడదీసి టీకా టిప్పణి వివరించుకోవలసి వచ్చింది. వన్యమృగాన్ని మచ్చిక చేసుకునే ప్రసక్తి ఒకసారి ప్రకాశం తెచ్చిందే! ఆమాట తనకైనా అన్వయించక పోదని ప్రకాశానికి తెలియదేమో పాపం! ప్రకాశం మనసు అదొక చిన్న ప్రపంచంలాంటిదైతే అందులో ప్రణయం ఒకానొక మారుమూల అదొక గండ శిలలా పడిఉండిపోయింది ఆ గండశిలలో నుంచి నేను కోరిన, నాకు నచ్చిన మనోహర శిల్పాకృతి రూపొందే శుభ ముహూర్తం ఇన్నాళ్ల కిన్నాళ్లకు ఈనాటిరాత్రే పదిగంటల వేళకు కుదిరింది.

ఆపైన మేమిటంటే .... .

అమ్మయ్య! ఎక్కడ బయల్దేరిన స్వగతం! ఎన్నెన్ని వైపులకు దీని పరుగు? మళ్లీ బయల్దేరిన చోటికే తిరిగి వచ్చే లోపుగా ఎంతకాలం గడిచింది!

గడచిన దానికి చింతించగూడదు. పగ్గాలు బిగబట్టి ఇక దీన్ని ముందుకే నడిపించాలి

అంతిమ పరీక్షలై పోయాయి. ఎప్పటిలాగే స్వగ్రామానికి వెళ్ళే ధ్యాసలో ఉన్నాడు ప్రకాశం. కంటికి మరుగైన తరువాత ప్రకాశం—చిరు నామా లేకుండా టపాచేసి వచ్చిన ఉత్తరం! ముంజేతి చిలకే! కానీ, ఎగిరి పోతే అడవులన్నీ దానివే! కొంపదీసి ఏ వలలోనైనా తగులుకుంటే? తగులుకో దన్న నమ్మక మేముంది? ఎన్నడూ లేనిది, అన్నయ్య గూడా నా ఇంగితాన్ని పసిగట్టినట్టే కనిపించాడు. "అవు"ు ప్రకాశం! నాలుగేళ్లుగా వాయిదాలు వేస్తూ వచ్చావు. ఇంటికి వెళ్ళిన ప్రతిసారీ నాన్నగారు 'నీ స్నేహితుడు బాగు న్నాడా' అని అడిగి, 'అతడి నొకసారి తీసుకరాగూడదూ' అనేవారు. బ్రతి కుండగా ఆయన్ను కలుసుకునే ప్రాప్తం నీకు లేకపోయింది ఇప్పుడైనా మా కోరిక చెల్లించు" అంటూ గట్టిగా పట్టుబట్టాడు అన్నయ్య.

అమ్మ స్టేషనుకు కారు పంపించింది

అన్నయ్య డ్రయివరు ప్రక్కన కూర్చున్నాడు. నేనూ, ప్రకాశం వెనుక సీటులో కూర్చున్నాము.

పూత పిందెలతో సౌరభాలు విరజిమ్ముతూ చలువపందిరిలా పరచుకున్న మామిడిచెట్లమధ్య జోరుగా పరుగెడుతున్న కారులో కుదుపు లేర్పడినప్పు డల్లా క్రీగంట ప్రకాశాన్ని చూస్తూ కూర్చున్నాను. ఉండి ఉండి మధుర మధురంగా కూజితాలు చేస్తున్నవి కోయిలలేమో! అవన్నీ ఏకగ్రీవంగా నన్ను అభినందిస్తున్నట్టున్నాయి. కారు సవ్వడి విని ఇళ్లల్లో నుంచి బిలబిలా బయటికి వచ్చిన అమ్మలక్కలు కారులో కనుపిస్తున్న కొత్త ముఖాన్ని గురించి చేసుకుంటున్న ఊహాగానాలు నా బుద్ధి కందుతూనే ఉన్నాయి.

విటొచ్చి అమ్మకు మాత్రం వెయ్యి సందేహాలు! "ప్రకాశమంటే యితడేనా యిందూ!" అంటూ ఆమె పేరు దగ్గరినుంచీ ప్రారంభించింది "బాగానే ఉన్నాడు గానీ మనిషికా పరథ్యాన మేమిటమ్మా యిందూ!" అంటూ అంతలో ఒక హంసపాదు పెట్టింది. "మా బాబాయిగారి మరదలు కొడుకు గోవిందం తెలుసునా నీకు! వాడూ యిలాగే బంగారు బుచ్చి నాన్నలా బహు నెమ్మదిగా ఉండేవాడు. వాడేం చేశాడు? ఎవడో తలమాసిన పెద్దమనిషి పిల్ల నిచ్చి పెళ్ళిచేస్తే, ఆపిల్ల మెడలో నగను ఊడదీసుకుని రాత్రికి రాత్రే ఉడా యించేశాడు . . . ."

కాసుకు కొరగాని ఒక ఏబ్రాసి వాడితోనా ప్రకాశానికి పోలిక!

"ఇదిగో యిందు! మీ అన్నయ్య సిగరెట్లు కాల్చడం బొత్తిగా తగ్గించివేట్నాడే!" అప్పటి కదేదో పరమ రహస్యమైనట్లు దూరంగా తీసుకెళ్ళి అడిగింది అమ్మ.

"అసలు మానేశాడు! ఎలాగైనా సహవాసదోషం దమ్మా!"

సంతోషమని పేర్కొనదగిన మార్పు లేవీ అమ్మ ముఖంలో కనిపించ లేదు

ఆరోజు రాత్రి భోజనాలైన తర్వాత మరొక విశేషం జరిగింది

నిద్రపోవడానికి ముందుగా అన్నయ్య ఏకాగ్రతగా ఏదో పుస్తకం చదువుకొంటున్నాడు. తం అలవాటు ప్రకారం ఆఖరు సరు బాట్లేవో చూసుకుంటూ యింట్లో ఆవలకు, ఈవలకు తిరుగుతున్న అమ్మ "ఏం పుస్తకము సురేంద్రా, అంత శ్రద్ధగా చదువుతున్నావు?" అని ప్రశ్నించింది. ఇల్లలుకుతూ తన పేరు మరచిపోయిన ఈగలా కథలో ఉండి పుస్తకం పేరు మరిచి పోయాడేమో, అన్నయ్య ముఖపత్రాన్ని చూచి "అర్ధరాత్రపు వింత— అయిదు హత్యలు" అన్నాడు.

"ఆ అయిదు ఇంకొక సున్న కలపలేకపోయాడా సురేంద్రా! జనాభా తగ్గిపోతుందన్న భయమే లేదే! రచయితలు నిరంకుశులు. వాళ్ళు తమకు తోచినట్టల్లా వ్రాసుకోవచ్చును కానీ అమూల్యమైన కాలాన్ని, ఆరోగ్యాన్ని ఎంతో అవసరమైన నిద్రను హత్యచేసే హక్కును వాళ్ళకెవరూ ప్రసాదించలేదు ఆ పుస్తకాన్ని దూరంగా గిరవాటు పెట్టలేవా సురేంద్రా!" అన్నాడు ప్రకాశం

అనా డన్నాను గదూ! అన్న మరు క్షణంలో అన్నయ్య చేతిలో పుస్తకం లేదు. దానికి ప్రకాశం సూచించిన పురస్కారం అక్షరాలా అమలు జరిగింది.

గిరుక్కున వెనుదిరిగి నా దగ్గరికి వచ్చింది అమ్మ. "ఒకసారి యిలా వస్తావా యిందూ! నీతో కాస్త వివరంగా మాట్లాడాలి" అంది

మౌనంగా వెంబడించాను.

"ఏమిటిదంతా యిందూ! ఎవరీ ప్రకాశం? ఇతణ్ణి ఆరాధిస్తూ కూచోమని మీ కెవరు చెప్పారు?"

"మంచిని ఆరాధించడం తప్పంటావా అమ్మా!"

"నీ మంచిని తీసుకెళ్ళి గోతిలో పాతిపెట్టు! మంచి ఒక్కటే గాదు మనిషికి కావలసింది . . ."

"మనిషికి కావలసిన వెన్నెన్ని ఉన్నాయో అవన్నీ ప్రకాశాని కున్నాయి .."

"బాగుందమ్మా యిందూ! నీ పరిజ్ఞానం అంతవరకూ వెళ్ళిందన్నమాట!"

"మరైతే ప్రకాశం విన్నా మొన్నా పరిచయం అయినవాడా అమ్మా! అన్నయ్యకు, ప్రకాశానికి స్నేహం ఈనాటిది కాదు ...."

"కాదనను. బాగా ముదిరిన తర్వాత రోగం నయం కావడం కష్టమే!"

ఏడుపొచ్చింది నాకు! ప్రకాశం పట్ల అమ్మకు సదభిప్రాయం ఏర్పడక పోవడం చాలా ఆశ్చర్యకరమైన విషయం తన ఆమోదముద్ర లేనిదే ఈ యింట్లో పూచిక పుల్లయినా కదలడానికి వీల్లేదన్న స్వాతిశయం ఆమెకు పూర్తిగా ఉందని నాకు తెలుసు. ఐతే మాత్రం? ఇది నా జీవితానికి సంబం ధించిన సంగతి ఇందులో నే నౌకరి జోక్యాన్ని సరకుచేయాల్సిన అవసరం మాత్రం ఎక్కడుంది?

చివాలున పైకి లేచి గదిలోనుంచీ వెలువలికి వచ్చేశాను

ఇలాంటి పరిస్థితిలో నాన్నగారు ఉంటేనా—అన్న భావం మనస్సులో మెదిలిందేమో, లోలోపలి దుఃఖం కట్టలు త్రెంచుకుంది. సరోవరంలో నీటి బుడగల్లా, చీకటి గదిలో నా వెక్కిళ్ళు నాకే వినిపిస్తున్నాయి. అలా ఎంత సేపు రోదించానో తెలియదు. చెంపకు చల్లగా ఏదో తగలడంతో ఉలికిపడి తల పైకెత్తాను. మంచం దగ్గర ఓ ఆకారం! పోల్చుకున్న క్షణంలో ఆ చేతిని దూరంగా విసిరికొట్టాను. ఏడ్పించింది చాలక మళ్ళీ ఆవిడ నా గదిలోకి ఎందు కొస్తుంది?

మంచంపైన నా ప్రక్కనే పడుకుంది అమ్మ. "పిచ్చి యిందూ! ఇప్పుడు నేనేమన్నానని! ఈమాత్రానికే యిలా ఏడుస్తూ కూచుంటారా ఎవ రైనా! తప్పు కదూ!" అంటూ నన్ను దగ్గరగా మరీ దగ్గరగా పొదివి కడుపులోకే తీసుకుంది.

ఆ ఓదార్పు నా దుఃఖాన్ని మరింతగా రెచ్చగొట్టడానికి మాత్రమే తోడ్పడింది.

"వెర్రిదానా! నీ మొగుణ్ణి నువ్వు ఎన్నుకోరాదని ఏ శాస్త్రమూ చెప్పదు. కానీ, నా అల్లుణ్ణి నేను ఎంచుకోగోరడం గూడా తప్పుకాదు గదా! నీకు మరో రహస్యం చెప్పనా యిందూ! మనం ఆడ పెళ్ళివాళ్ళం. మనంతట మనం ముందుబడి అవతలి వాళ్ళకు లోకువ గావడం ఏమంత బాగుంటుంది చెప్పు.... వివాహ ప్రసక్తి ఎప్పుడూ వరుడి వైపునుంచీ రావడం మంచిది ...."

"నీకు తెలియదమ్మా! చెప్పరానంత బిడియం ప్రకాశానికి! అతడు తనంతట తానుగా ఈ విషయాన్ని నీ దగ్గర ప్రస్తావించలేడు....."

"సరేనమ్మా యిందూ! నువ్విప్పుడే ప్రకాశం తరఫున వకాల్తా పుచ్చుకుంటే నేనేం చేయగలను! పోనీలే ... నేనే అతణ్ణి కదిపి చూస్తాను .."

ఎలా కదుపుతుంది? కదిపితే అదిరిపడడా ప్రకాశం! ఆమోదం తెలి పుచ్చుడా? ఆనందంలో తబ్బిబ్బులైపోడా!

మరునాటి రాత్రి పది గంటలదాకా నా హృదయం హృదయమంతా ఉత్కంఠకు విహారస్థలమై పోయింది

తెల్లవారింది మొదలు, ప్రొద్దుపోయి చీకటిపడి ఊరంతా మాటు మణిగేదాకా యింట్లో జనసంచారం తగ్గదు. ఒకరితో ఒకరు ఏకాంతంగా మాట్లాడుకోడానికి అవకాశం లభించదు. అలాంటి ఏకాంత సమయం కోసం వేచి చూస్తోన్న అమ్మ తాంబూలపు పళ్ళెరంతో సహా హాల్లోకి వెళ్ళింది.

"వక్కలూ, ఆకులూ నమిలే అలవాటు లేదా ప్రకాశం!"

"విద్యాభ్యాసం పూర్తయ్యేదాకా తాంబూలం వేయగూడదటమ్మా!" అన్నయ్య సమాధాన మిచ్చాడు.

"విద్యాభ్యాస మెలాగూ పూర్తయింది. అది యికనీదటు చెప్పవలసిన పాకు గాదు. తాంబూల చర్వణాన్ని పెళ్ళిదాకా వాయిదా వేస్తాడేమో ప్రకాశం! అవునా ప్రకాశం?"

ప్రకాశం నన్నాడు

"తాంబూలం వేసుకోడం అష్టభోగాల్లో ఒకటట! మిగిలిన భోగా లేవో నాకు తెలియదు గానీ, పెళ్లి చేసుకోడం, కొత్త భార్యతో సుఖించడం భోగా లన్నిటిలోకి మకుటాయమానమైన దంటారు నువ్వు త్వరగా పెళ్లి చేసుకోవా ప్రకాశం ?"

"నీది మరీ చాదస్తమమ్మా! పెద్దవాళ్లు పూనుకుంటే, పిన్నవాళ్లు చేసుకోక ఏం చేస్తారు ?"

"నువ్వూరుకో సురేంద్రా! పెళ్లిమాట ఎత్తితే నువ్వు ముందుగా లేచి కూర్చునేటట్టున్నావు ."

"కానీ, నన్నెవరూ ప్రేమించలేదుగా !"

ఉలికిపడ్డట్టున్నాడు ప్రకాశం! భావగర్భితమైన చూపులతో అతడు అన్నయ్య వైపు చూస్తున్నాడు

"ఏమంటావు ప్రకాశం ?" అమ్మ ప్రశ్నిస్తోంది.

"ఏం చెప్పమంటారు ?"

చర్చకు వెను అప్పగించి తెర వెనుక కూర్చున్నాను చర్చ దారి తప్పు తుందేమోనని నా అనుమానం! గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి

'మా అమ్మాయిని నువ్వు నాలుగేళ్ల నుంచీ ఎరుగుదువు! ఆమె గూడా ఇద్దిరికాలంతలో నిన్ను అర్థంచేసుకోగలిగి ఉంటుందనే నా ఉద్దేశం ఆడ బిడ్డకు తల్లినిగా నేను నీ అభిప్రాయం తెలుసుకో గోరడం సబబు గాకపోదు. ఇలాగే మీవాళ్ళకూ నీ పెళ్లి విషయంలో మక్కువ ఉండనే ఉంటుంది వాళ్లోకసారి యిక్కడికి వచ్చి వెళ్లినా సరే!"—చిరునవ్వుతో ముగించింది అమ్మ—"లేదా మమ్మల్ని ఒకసారి అక్కడికి రానిచ్చినా సరే!"

"వాళ్లెలాగూ రానే వస్తారు ఆలోపల మనమే వెళ్లి రాగూడ దటమ్మా!"

"ఏదీ, ప్రకాశం చెప్పడే ఆమాట!"

"మౌనమే అర్థాంగీకారం!"

"ఆమాత్రం ఒట్టి మన నెందుకు లేకపోవాలి ? పూర్ణాంగీకారం లేనిదే మనం కదలం ."

"బుద్ధ విగ్రహంలా అలా కూర్చున్నావేం ప్రకాశం! చెప్పవయ్యా బాబూ చంపక!"

"ఏదో చెప్పమంటున్నారు గానీ యిది మాటలు స్ఫురించే సమయ మేనా సురేంద్రా! ఎన్నో విషయాలు చెప్పాలని ఉంది కానీ, ఏమని చెప్పను! ఎలా చెప్పను ? ఏవిధంగా చెప్పి మెప్పించను! పోనీ సంగ్రహంగా సారాంశాన్ని ఒక్క మాటలో చెప్పనా సురేంద్రా! ఇందుబాలను చేబట్టే అదృష్టం నన్ను వరిస్తుందని నేను కలలోనైనా అనుకోలేదు "

"ఈమాత్రానికి ఎంతదూరం నన్నెన్ను పొడిగించావయ్యా మహానుభావా!" మంచంపైకి వాలిపోయి నిద్రకు ఉపక్రమణికగా శాలువా కప్పుకున్నాడు అన్నయ్య

అమ్మ వాలకాన్నిబట్టి చూస్తే ఆమె యిప్పు డిప్పుడే ప్రకాశాన్ని వదిలిపెట్టేటట్టు లేదు. ఏదో లోకాభిరామాయణం ముచ్చటిస్తూ అక్కడే కూర్చుంది.

నా మట్టుకు నేను మాత్రం నిశ్చలంగా కూర్చోలేక పోయాను. లేచి నా గదిలోకి వచ్చాను. లైటు వేశాను. కిటికీ తెరిచాను. రేడియో ట్యూన్ చేశాను. కాసేపు అద్దంలో సుద్దులు చూచుకున్నాను.

ఆఖరికి పడుకున్నాను.

పడుకున్నానే గానీ నిద్ర పట్టలేదు ..

అస లింతకూ నిద్ర పట్టదనే అనుకున్నాను గానీ, నిద్రకూ, జాగరణకు జరిగే పోటీలో తెల్లవారుజామున నిద్రాదేవతే పైకొంటుందని నేనేనైనా కలగన్నానా! ఎప్పు డొచ్చిందో, ఏ దారిగుండా వచ్చిందో మాయలమల్లి లాంటి నిద్రాదేవత రానే వచ్చింది. నా ఎరుక లేకుండా నాపైన ఇంత మచ్చుపొడి చల్లనే చల్లింది!

* * * *

"ఇంకా లేవలేదా యిందూ! ... ఇదేం మొద్దు నిద్రే తల్లీ! ప్రొద్దున మధ్యాహ్న మౌతున్నా యింకా నిద్రేనా .... "

అమ్మ మేలుకొలుపులు కలలోని అంశాల్లా వినిపిస్తున్నాయి మగత నిద్దుర తెరలు పూర్తిగా విచ్చి కళ్లు తెరిచేసరికి గడచిన రాత్రి తాలూకు వల్లెటి వెన్నెలకు బదులుగా యిప్పుడు వెచ్చని నీ రెండ లోకాన్ని ముంచెత్తుతోంది

ఎవరో నా చేతిని పట్టుకుని బిరబిరా లాక్కెళ్తున్నట్టుగా హాల్లోకి వెళ్లాను

మంచాలు రెండూ ఖాళీగా ఉన్నాయి.

"అన్నయ్య తోటలోకి వెళ్లాడా అమ్మా!" అమ్మ నడిగాను

ఎందుకో అమ్మ డబ్బాలో గులకరాళ్లను కదిలించినట్టుగా గొల్లున నవ్వింది.

"మంచి పరామరికే! ఎలాగైనా అన్నగారిపైన చెప్పరానంత అక్కరే పెళ్లెలికి! తోటలోకే వెళ్లినట్టున్నారు వచ్చేస్తారు గానీ నువ్వు ముఖం కడుక్కోవమ్మా యిందూ!"

దంతధావన ముఖప్రక్షాళనాధిక కాల్యకృత్యాలు నిర్వర్తించి వేడివేడిగా కాఫీ చవిచూస్తున్నాను

పాదరక్షలు కిరకిర లాడుతుండగా అన్నయ్య లోపలికి వచ్చాడు.

"మధుపానమా యిందూ! ఉపాహారం సంగతేమిటి ? నువ్వూ ప్రకాశమూ కలిసి నాకేమైనా మిగిలించినట్టా, లేనట్టా ?"

"ఇదేం చోద్యంరా సురేంద్రా! ప్రకాశం యిక్క డెక్క డున్నాడు ? నీతో కలిసి తోటలోకి రాలేదా అతడు ?"

"ఇది మరీ బాగుంది నే నింట్లో ఉన్నాడనుకోడం, మీరు తోటలో ఉన్నాడనుకోడం! భలే దాగుడుమూతలే ఆడుతున్నాడు ప్రకాశం! నేను నిద్ర లేచేసరికే మంచంపైన లేడు. నేనూ మీలాగే వనవిహారం చిత్తగించాడేమో ననుకున్నాను. తీరా వెళ్లి చూస్తే అక్కడా కనిపించడే! వేరేదారిగుండా యింటికి తిరిగి వచ్చాడేమో ననుకుంటే యిక్కడా అయిపులేడు ."

"అత డంతేనమ్మా! ఇంటివైపు మళ్లించేవాళ్ళు లేకపోతే అలాగే పొలాలగట్లమ్మట తిరుగుతూ ఉండిపోగలడు .... "

"అలాగని మేము గూడా పొలాల గట్లు సర్వే చేయాలంటావా యిందూ! మా వల్లగాదు అంతగా తోడు అవసరమనిపిస్తే నువ్వే వెళ్లచ్చు."

"బిడ్డ నలా ఉడికిస్తావేంరా సురేంద్రా!" అంటూ నన్ను వెనకేసుకొచ్చింది అమ్మ—అప్పటికి నన్ను ఉడికించడంలో తానేమో వెనకబడినట్టు!

అన్నయ్య ఆవురావురంటూ టిఫినుపైన పడ్డాడు.

వాకుమాత్రం నా లోకనోట విలవడంలేదు

వసారాలో ముసలి డ్రయివరు రాఘవయ్య కనుపించాడు. కదిలితే కార్చు వదిలితే ఘుల్లు. మరోక ప్రపంచం లేదతనికి. ప్రకాశంజాడ అతని తెలిసే ఉంటుంది బహుశా ! అడిగి చూశాను.

"ప్రకాశంగారా అమ్మీ చిన్నమ్మగారూ ! తెల్లారినప్పటినుంచీ కనిపించనే లేదే !" అన్నాడు ఆశ్చర్యంతో ముఖాన్ని మరింత వెడల్పుగా జేసి చూపెడుతూ రాఘవయ్య.

పొలం నుంచీ వచ్చిన పెద్ద పాలేరు గూడా అంతకన్నా వివరాలు చెప్పలేకపోయాడు

"ఆ అబ్బాయిగోరేనా చిన్నమ్మగారూ ! నిన్న మా సటాల కనబడ్డమే కనబడ్డం. మళ్ళీ యివాల్టిదాకా కనపళ్ళా !"

అయినవాళ్ళు, కానివాళ్ళూ అందరూ కలిసి నాపైన కుట్రబన్నుతున్నారేమో ననిపించింది ప్రకాశాన్ని ఎక్కడో దాచిపెట్టి వీళ్ళందరూ సమిష్టిగా ఓ కపటనాటకం ఆడుతున్నారేమో !

ఇంతలో తన కెవరో బొట్టూ, కాటుకా పెట్టి పిలిచినట్టు దగ్గరగా వచ్చి ఉచితంగా ఓ సలహా యిచ్చేశాడు రాఘవయ్య

"ఈ కాలం ఎవరినీ నమ్మడానికి వీల్లేదండీ చిన్నమ్మగారూ ! ఏ పుట్టలో ఏ పాముంటుందో ఎవరికి తెలుసు ? ఎందుకైనా మంచిది. పెట్టెలు అవీ పదిలంగా ఉన్నాయో లేదో చూచుకున్నారా ?"

ఆముసలివాణ్ణి నమిలి మింగేయాలన్నంత కోపం వచ్చింది

నేలబారుచూపులవాళ్ళకు ఔన్నత్యాలు అర్థంగావు. వీళ్ళ దగ్గర ఈ ప్రస్తావన తేవడమే తప్పు

గిరుక్కున వెనుదిరిగి లోపనికి వచ్చేశాను.

"స్నానం చేస్తావా యిందూ !" అమ్మ పరామర్శ

సుష్టుగా దాణా భోంచేసి అన్నయ్య దినపత్రిక తిరగవేస్తున్నాడు.

గందర గోళమంతా నా ఒక్కదానికి మాత్రమే మిగిలింది ! నిక్షేపంలాంటి మనిషి కనిపించడంలేదంటే ఇక్కడెవరికీ చీమ కుట్టినట్టయినా లేదు.

అలాంటి వాళ్ళ ముఖాలు చూస్తూ అక్కడెలా కూర్చోను ?

గదిలోకి వెళ్ళి కుర్చీలో కూలబడ్డాను

ఏ పాపిష్టి ముహూర్తాన అన్నాడో గానీ, ఆ ముసలి రాఘవయ్య మాటలు బుర్రలో గింగుర్లు తిరుగుతున్నాయి.

పెట్టెలు పదిలంగా చూచుకోవాలిట !

పట్నంనుంచీ మేము తెచ్చుకున్నపెట్టెలు నన్ను చూచి నవ్వుతున్నట్టున్నాయి

అదిగో అదే ప్రకాశం ట్రంకు. పెట్టె యిక్కడే ఉండగా మనిషి మాయాడు ?

దానికి ప్రక్కనున్న ట్రంకే... నా..... ది . . .

దానిపైకి చూపులు ప్రసరించినక్షణంలో శరీరంపైన తేళ్ళు, జెర్రులు ప్రాకినట్టయి తటాలున లేచి నిల్చున్నాను

వేసినతాళం వేసినట్టే ఉండగా ఎవరో కొక్కాన్ని వూడదీసేశారు.

ఎవరు ? ఎందుకు ? ఎప్పుడు ?

కంపిస్తున్న చేతులతో మూతను పైకెత్తాను

పుస్తకాలు, బట్టలూ నేను సర్ది పెట్టినట్టుగా లేవు

ఇంట్లో ఎన్నో పెట్టెలుండగా నా పెట్టెలో ఎవరికే వస్తువులు కావలసి వచ్చాయి ?

చీరలు, జాకెట్లు, పుస్తకాలు, ఫోటోలు మినహాగా నా పెట్టెలో మరే మున్నాయి ?

బట్టలు పైకితీశాను. పుస్తకాలు నేలపైన విసిరాను.

ఉండవలసిన వస్తువులన్నీ ఉన్నట్టే ఉన్నాయి

కానీ చౌర్యం జరగడానికి ఉద్దేశమంటూ ఒకటి ఉండక తప్పదు.

ఏమిటది ? ఏమై ఉంటుందది ?

వస్తువులన్నీ వెలుపలికి దీయగా ట్రంకు అట్టడుగున చందనం పెట్టె ఒక్కటే మిగిలింది.

అందులోనైనా దొంగకు కావలసిన దేమున్నాయన తలపోతతో ఆ పెట్టెను పైకి తీశాను—తెరిచి చూచాను

విద్యుదాఘాతం తిన్నట్టుగా ఎక్కడైతే కూర్చున్నానో అక్కడే స్తంభించిపోయాను

చందనం పెట్టెలో ప్రేమలేఖలు లేవు

ప్రాణప్రదంగా, ప్రాణాధికంగా చూచుకున్ననీ, ముత్యాలకోవలాంటి చక్కని దస్తూరితో ప్రకాశం వ్రాసినవీ, మోసి తెచ్చిన మంచి గంధం లాంటి ప్రణయంతో ఒడలికి గిలిగింతలు పెట్టి పులకింతలు కలిగించినవీ అయిన నా ప్రేమలేఖలపైన మోజుపడే దొంగవాడెవడై ఉంటాడు ?

చుట్టూరా చెలరేగుతున్న తుఫాను అమ్మ తీసుకొచ్చిన వర్తమానంతో వినరిపట్టంలోకి చేరుకుంది.

"ఇందూ, యిందూ ! ఓసి పిచ్చిదానా ! ఈ సంగతి విన్నావా ! తెల్లనివన్నీ పాలు కావంటే నమ్మావా ? మనగొడ్లను తోలుకెళ్ళే నారిగాడు లేడూ, వాడు చెప్పగా తెలిసింది ఆ ప్రకాశమన్న పెద్దమనిషి గోడ్నలో ఉదయం ఆరుగంటల బస్సెక్కుతుండగా శాఖిగాడు స్వయంగా తన కళ్ళతో చూచాడట !"

2

బస్సు పరుగిడుతోంది

బస్సు ముందుకు దూసుకపోతున్నకొద్దీ మనసు మాత్రం వెనక్కె పరుగిడుతోంది

మంత్రాలన్నింటిలోనూ పలాయనమంత్రం పఠించడం చాలా సులభం ! కానీ, దేనినుంచి మనిషి పలాయనం చిత్తగిస్తున్నాడో దానినుంచి మనసును వైదొలగించుకోడం దాదాపుగా అసంభవం

ఉదయంనే నెక్కడైతే బయల్దేరానో అక్కడ ఈపాటికి నాపైన నేరారోపణ ప్రారంభమై ఉంటుంది

సంజాయిషీ చెప్పుకోవలసిన ప్రకాశం బస్సులో కూర్చుని క్షణక్షణానికీ దూరంగా పారిపోతున్నాడు

నా నేరం చట్టాలకు దొరకనిది పోలీసులు బుజువుచేయలేనిది న్యాయస్థానాల శిక్షాస్మృతులకు లొంగనిది కానీ ఆమాటకొస్తే రాజ్యాంగ సూత్రాలకు లోబడి నడుస్తున్న న్యాయస్థానాలేనా న్యాయస్థానాలు ? వీటి కన్నింటికీ పైన భగవంతుడి న్యాయస్థానం ఒకటి ఉందని చెబుతారు ఊహకు మాత్రమే అందే ఆ న్యాయస్థానం మాట లేమిగానీ, ఎవరి మనస వారి కొక న్యాయస్థానంగా ఉపకరిస్తూ ఉండటం, తెలిగ్గా త్రోసివేయ డానికి వీల్లేని నగ్నసత్యం. వాదిగా, న్యాయవాదిగా, న్యాయమూర్తిగా బహు రూపాలు ధరించి నేరాన్ని ప్రతిపాదించి, నిరూపించి ప్రతివాది పరోక్షంలోనే తీర్పులుచెప్పే విచిత్రమైన న్యాయస్థానం మనస్సు.

ఇందుబాలకు, సురేంద్రకు ఈ నూతనపరిణామంయొక్క స్వరూప స్వభావాలు ఇంకా తేటతెల్లంగా అవగతమై ఉండకపోవచ్చు. కాని, అనసూయమ్మ మాత్రం తన న్యాయస్థానంలో ఈపాటికి నాకోసం ఒక బోను తయారుచేసి ఉంటుంది. అందులో నన్ను నిలిపి దగాకోరుననీ, విశ్వాస ఘాతకుడననీ, నయవంచకుడననీ నాపైన నేరం ఆరోపిస్తుంది ....

తప్పిదం చేయలేదని బూకరించడం చాలా సులభం. కానీ ఈ పరిస్థితిలో నే నలాంటి వాదానికి పాలుమారడం అగ్గిపైన గుగ్గిలం చల్లడం!

వాస్తవాన్ని వెల్లడిస్తే నిజంగా నేరం చేసినవారు దండనకు లోబడవలసి వస్తుందన్న బెంగతో ఉత్త పుణ్యానికి చేయని నేరాన్ని చేసినట్టు ఒప్పుకుని శిక్షాస్మృతికి బ్రతుకును బలి గావించే ఉదంతాలు కొన్ని కనీ వినీ ఉన్నవే! అలాంటి పెద్దతరహా త్యాగాన్ని అభినయించడానికైనా నేను సిద్ధంగా లేను.

మనిషి అంతరంగానికి సంబంధించినంతవరకు మనసే ఆఖరు న్యాయస్థానం గాదు. దానికి పైది అంతరాత్మ. దానికైనా నేను సమాధానం చెప్పుకోక తప్పదు.

తప్పిదం చేయలేదా నేను ? చేశాను.

అబ్బే, నేను చేసింది తప్పిదమా ? కాదు.

మొండి ప్రకాశానికి ఎదురైన ధర్మసందేహం నాటు పెట్టినా పగలని బండరాయి లాంటిది.

చివరి కొక్కటే గత్యంతరం మిగిలింది—గడచిన గాథనంతా త్రవ్వి తలకెత్తుకోడం!

నాలుగేళ్ల క్రిందటి సంగతి.

పూలతోటల మధ్య, పచ్చికమైదానాల పొంత సరస్వతీ సామ్రాజ్యానికి వారసత్వం కోరివచ్చిన వందలకొలది విద్యార్థుల సంచారంతో కలకలలాడుతున్న కళాశాల ప్రాంగణం—

స్వరాజ్యం తన జన్మహక్కన్నాడు తిలక్ మహాశయుడు. జీవించడం తన జన్మహక్కుగా తలపోస్తున్నాడు నేటి సామాన్యపౌరుడు. కేవలం జీవిస్తే చాలదు, విద్యా విహీనుడు మర్త్యుడే కాదు పొమ్మంటాడు భర్తృహరి. నాగరికదేశాల్లో వ్యక్తిమాత్రుడి కెవరికైనా సరే, చదువుకునే హక్కు నిషిద్ధంగాదు. కానీ హక్కున్నమాత్రాన చాలదు. అవకాశ ముండాలి. అవకాశముంటే చాలదు. తెలివితేట లుండాలి. అంతటితో సరిపోదు. శ్రద్ధ గూడా అవసరం!

పై మూడు కవాటాలను తెరచుకుంటూ వెళ్తే గానీ చదువులతల్లి దర్శనం లభ్యంగాదు.

ఆ మూడింటిలోనూ ఓ కవాటాన్ని తెరిచే తాళం నా దగ్గర లేదు

మన దగ్గరలేని దేదైతే ఉందో దాన్ని మరొకరి దగ్గరినుంచి పుచ్చుకుని, అందుకు వినిమయంగా వారి దగ్గర లేని దేదైతే ఉందో దాన్నివాళ్ల కిచ్చుకోడం వ్యవహార పద్ధతి.

ఈ వినిమయ విధానంలో సురేంద్రకు సన్నిహితుణ్ణి కావలసిన అవసరం నా కేర్పడింది.

అందువల్లనే కళాశాల ప్రాంగణంలో నా చూపులు సురేంద్రకోసం వెదకుతున్నాయి

సన్నగా, ఎర్రగా బంగారు శలాకలాంటివాడు సురేంద్ర. నాయుని, [illegible] పోతపోసి తయారుచేసినట్టున్న సజీవ విగ్రహంలా ఉన్నా డతను. లేబొరేటరీ కల్లంత దూరంలో ఓ గంగరావిచెట్టు. చెట్టు క్రింద నిల్చుని హాయిగా సిగరెట్టు కాలుస్తున్నాడు సురేంద్ర. చుట్టూరా అతడిలాంటి యువకులే మరికొందరు.

అడ్మిషన్లు ముగిశాయి. మిత్రపరివేష్టితుడై కాలేజి ఆవరణలో బాతాఖానీ వేస్తున్న సురేంద్రను, మిత్రబృంద సమేతుడై నగరవీధుల్లో షికార్లు కొడుతున్న సురేంద్రను చాలాసార్లు చూచాను — ఓ వ్యక్తి తనను నీడలా వెన్నంటుతున్నాడన్న విషయం అతనికి తెలియదు.

ఎలాగైనా చొరవచేసుకుని సురేంద్ర మిత్రమండలిలోనికి జొరబడగలిగితేగానీ నే నతనికి హితుణ్ణి, సన్నిహితుణ్ణి కాలేను.

లోకంలో సమాజాలు, సంస్థలూ దండిగా ఉన్నాయి. దేనిలో చేరాలన్నా ఎంతో కొంత ప్రవేశ రుసుము, ఏవో కొన్ని నియమాలు ఉండనే ఉంటాయి. సురేంద్రమిత్రవర్గంలో సభ్యత్వం పొందడానికి చెల్లించుకోవలసిన రుసుము కొద్దిపాటిది. గుక్కపట్టి పొగపీల్చడం, పీల్చిన పొగను గుప్పు గుప్పున బయటికి వదలడం, గుప్పెడు ధూమాన్ని మ్రింగినా కిక్కురుమనకుండా ఉండగలగడం—యింతమాత్రం చాలు. పోగా నిర్దిష్టంగా పేర్కొనబడిన నియమావళిలాంటిదేమీ లేదు గానీ కనీసపు షరతులు కొన్ని లేకపోలేదు. లౌకికమైన కట్టుబాట్ల కన్నింటికీ అతీతంగా, తాము ఈ లోకం కోసం కాదనీ, తమకోసమే ఈ లోక మన్నట్టుగా, హొటలుకు వెళ్లినా, సినిమాలో కూర్చున్నా, రోడ్డుపైన నడుస్తున్నా విశృంఖలంగా వ్యవహరించడం ఒకటి. సినిమాతారల వయో రూపగుణ విశేషాలనుగురించి క్షుణ్ణమైన పరిజ్ఞానం కలిగిఉండటం మరొకటి. ఏదో విశ్రాంతి కేంద్రంలో హాయిగా కాలం వెళ్లదీస్తున్నట్టు భావించా లంతేగానీ, చదువుపైన అట్టే పట్టింపు పెట్టుకోగూడదు. వీటి కన్నింటికీ తలమానికమైన నిబంధన చివరిది.—డబ్బును డబ్బుగా గణించడం మహాపచారం! అచ్చుగొట్టిన కొన్ని చదరపు టంగుళాల కాగితాలకు పెద్దగా విలువ యిచ్చి పెట్టెల్లోనూ, పర్సుల్లోనూ వాటిని పదిలంగా ఉండనివ్వడం తమ వ్యక్తిత్వానికే కళంకాన్ని ఆపాదించే సంగతి. పాపం, ఈ పాడు డబ్బుతో ఎవరెవరికి ఎన్నెన్ని అవసరా లుంటాయో మనకేం తెలుసు ? కనుక దీన్ని సినిమావాళ్లకు, హొటలు యజమానులకు, టాక్సీ వోనర్లకు, ఇంకా ఆశించినవాళ్ల కందరికీ తలా కొంచెం పంచిపెట్టడం మంచిది ....

పై షరతులు నాకు నచ్చవని చెప్పడం తెగబడి డాబులు చెప్పుకోడమే అవుతుంది. అంతకన్నా ఆ షరతులకే నేను నచ్చనని చెప్పుకోడం సత్యానికి సమీపస్థంగా ఉంటుంది. పోనీ కొంతకాలంపాటు నా నడవడిని అలా మార్చుకోగలిగితే బాగుంటుందేమో నన్న ఆలోచన సైతం కలుగకపోలేదు. సురేంద్ర సాహచర్యంకోసం నే నెలాంటి కృత్రిమప్రవర్తనకైనా సిద్ధపడే ఉన్నాను. కానీ అందువల్ల తప్పనిసరిగా సత్ఫలితం కలుగుతుందన్న నమ్మకంలేకపోతే, నేను పప్పులో కాలు వేసినవాడి నవుతాను. నా ధ్యేయానికి అభిముఖంగా నడుస్తున్నవాణ్ణి కాలేను.

మరైతే నా కర్తవ్యం ?

ఎలాగైనా సురేంద్రను మిత్రులపద్మవ్యూహంలోనుంచీ తప్పించాలి. అప్పుడది నా భావి కార్యక్రమానికి నాంది మాత్రమే అవుతుంది. బంజర భూమి ఉన్న దున్నట్టుగా సాగుబడికి లాయకీ కాదు. చుట్టూ కంచె వేయాలి మిట్టపల్లాలు చదును చేయాలి నీరు బెట్టాలి. భూమిని కదల దున్నాలి ఆ తరువాతి పని బీజారోపణ—చదువుకోవాలన్న ఆశయం సురేంద్రకైతే బొత్తిగా

లేకపోవచ్చు. కానీ, అతడు చదువుకోవలసిన అవసరం నాకు మాత్రం గట్టిగా ఉంది.

ఆరు నూరైనా, నూరు ఆరైనా నేను సురేంద్రను నావైపుకు ఆకర్షించుకోవాలి. ముకుదాడుకు పగ్గంవేసి ఆ కోడెదూడను గూటానికి బిగించాలి.

ఎలా సాధ్యం ?

ఒక వ్యక్తి మరోవ్యక్తిచేత ఆకర్షితుడు కావాలంటే, అందుకా రెండో వ్యక్తిలో ఏదైనా ప్రత్యేకాకర్షణ అవసరం!

నాలో అలాంటి ప్రత్యేకాకర్షణ ఏముంది ?

నా నిజస్వరూపం సురేంద్రకు నచ్చదని నాకు బాగా తెలుసు.

నచ్చకపోవడం అటుండగా, దాన్ని సురేంద్ర దరిజేర నివ్వకపోవడమే సంభవం!

కనుక ఏవిధంగా చూచినా నా కింక తెచ్చికోలు ఆకర్షణ ఒకటే శరణ్యం !

ఛద్మవేషానికి హంగులు సమకూర్చుకోసాగాను. పాత్రధారణకు రంగులు సిద్ధపరచుకోసాగాను.

అనతికాలంలో రంగం దానంతటదే తయారైంది.

కాకేం చేస్తుంది ?

ఊరి కంతా ఒకదారి కాగా, తనకు మాత్రం ఒక దారిని చూచుకునే ఉలిపికట్టెకు గూడా ఓ ప్రత్యేకత లభిస్తోంది. మౌనమే కిరీటంగా ఏకాకితనమే అంగరక్షకుడుగా ఏవో ప్రశాంత గంభీర సామ్రాజ్యాలకు యౌవరాజ్య పట్టాభిషిక్తుడిలా కూర్చున్న నాలో ప్రత్యేకత కనిపించిందంటే అందులో విడ్డూర మేముంది ?

గుసగుసలు ప్రారంభమయ్యాయి.

ఎవ రితను ? ఎక్కడినుంచీ వచ్చాడు ? ఎందుకు మనుషులతో కలిసి మెలిసి ఉండడు ? ఏమిటబ్బా యీ వాలకం ?

నిగూఢమైన విషయంలో ఏదో రహస్యం దాగిఉందనుకోడం లోకంలో పరిపాటే. నాలోనుంచి అలాంటి రహస్యాన్ని పెరికిలాగే ప్రయత్నంలో ప్రశ్నల వర్షం కూడా ఆయత్తమైంది.

ఆత్మస్తుతి క్రిందికి రాకపోతే ఆ అవకాశాన్ని సైతం నేను సద్వినియోగం చేసుకున్నాననే చెప్పవచ్చు.

నిజవృత్తాంతానికి, నిజస్వభావానికి అందమైన బురఖాలు తొడిగి, ఆవిధంగా వ్యక్తిత్వాని కొక విశిష్టతను సంతరించుకోడం పెద్ద ఘనకార్యమేమీ కాదు. ఆవరేజి తెలివితేటలున్నవా రెవరైనా అలాంటిపని అశ్రమంగా చేయువచ్చు. క్రొత్త ప్రదేశమైతే అందుకు మరీ అనువైనచోటు. పాదాలు నేల తాకుతున్నట్టుగాకుండా, నాలు గడుగుల ఎత్తున గాలిలో నడచిపోతున్నట్టుగా కనిపించాలి. లోకు లందరూ ఆసక్తి కనబరచే విషయాలపట్ల తన కెంతమాత్రము ప్రసక్తి లేనట్టు వ్యవహరించాలి డబ్బును గురించిన అవసరం గానీ, దానికి సంబంధించిన విలువగానీ తన కెప్పుడూ కాబట్టనట్టు ప్రవర్తించాలి. తగు జాగ్రత్తతో ఈ నియమాలను పాటిస్తే అనతికాలంలో వ్యక్తిత్వం చుట్టూ పొగమంచులాంటి వైచిత్రి ఒకటి అలముకుంటుంది.

మొదటిరోజున క్లాసులో ప్రక్కవారి గుర్తింపుకైనా పాత్రుణ్ణి కాలేకపోయిన నేను, నెల రోజుల్లో అపురూపమైన వ్యక్తినిగా పరిణమించాను. నా వాలకం, ప్రవర్తన, స్థితిగతులు కుతూహలజనకమైన చర్చా విషయాలుగా పరిణమించాయి—అనగా నా పూనిక జయప్రద మౌతోందన్నమాట! అంతలో నా స్నేహంకోసం సురేంద్ర ప్రలోభపడడం గూడా ప్రారంభమైందంటే, అందు కంతకన్నా నిదర్శనం ఏం కావాలి ?

ఒక మంచి స్నేహితుణ్ణి ఎన్నుకున్నానని సురేంద్ర వాళ్ళ నాన్నగారికి జాబు వ్రాసి నాకు చూపించినప్పుడు లోలోపల జాలిగా నవ్వుకున్నాను...... ఎన్నుకున్నది అతడు గాదు.

నాలుగేళ్ళ కళాశాల జీవితంలో నేనూ, సురేంద్ర ఓ గది గోడల మధ్యలోకి రావడంతో రెండో అధ్యాయం ప్రారంభ మవుతుంది.

సురేంద్ర మానసికప్రపంచంమీద ఆధిపత్యం కోసం నేను తీవ్రంగా ప్రయత్నిస్తున్న రోజు లవి. కొన్ని అదనపు బాధ్యతలను స్వీకరించవలసి వచ్చినప్పుడు మానవుడు తన స్వంతఅవసరాలు కొన్నింటిని గమనించడం మానుకోవలసి వస్తుంది. ఈ వినిమయ విధానంలో నేను నా బాహ్యావసరాలను గమనించుకునే బాధ్యతను సురేంద్రకు అప్పజెప్పడం జరిగింది. అతడు లేవమంటే లేచేవాణ్ని. కూర్చోమంటే కూర్చునేవాణ్ణి. భోజనానికి వేళయిందంటే, సరే, కానిద్దామనేవాణ్ని. స్నానంచేసి రమ్మంటే చేసేవాణ్ని. అలా లౌకిక వ్యాసంగాల్లో నేను ప్రకటించిన అర్భకత్వం మొదట సురేంద్ర ఆశ్చర్యానికి, తరువాత అతడి సానుభూతికి పాత్రమైంది. తానులేకపోతే ఈ మహానగరంలో ప్రకాశం ఏమయ్యేవాడోనన్న దిగులు అతనిలో బలపడింది.

సురేంద్రలో ఆత్మాధిక్యత ఏర్పడడానికి నే నిచ్చిన అవకాశం నా ఆశయ సాఫల్యతకు చక్కగా తోడ్పడింది. నేను బిగ్గరగా పుస్తకపఠనం ప్రారంభిస్తే 'ఏదో పిచ్చివాడి గోల—భరించక తప్పదు' అన్న చిరాకుతోనే వింటూ కూర్చునేవాడు సురేంద్ర అలా నేను చదవగా చదవగా సురేంద్ర వినగా వినగా ఆ విన్నదాంట్లో కొంతకు కొంత అవగతంకాగా కాగా మెల్లమెల్లగా పాశ్చాత్యాంశాలు అతడి బుర్రలో చోటు చేసుకోసాగాయి. వేళకు నా చేతిలో పుస్తకం లేకపోతే అప్రయత్నంగా 'కాస్సేపు చదవరాదా ప్రకాశం' అనే స్థితిలోకి వచ్చాడ ప్రకాశం చదువంటే అది భేదించడానికి వీలుగాని పాషాణం లాంటిదన్న దురభిప్రాయానికి బదులుగా పఠన, శ్రవణ, మననాది సాధనల మూలంగా దాన్ని అవలీలగా గుప్పిట్లోకి తెచ్చుకోవచ్చునన్న ఆత్మవిశ్వాసం ఒకటి క్రొత్తగా అతడి మనసులో ప్రోదిచేసుకోసాగింది

దుర్వ్యసనాలు మనిషిని ఒక పట్టాన వదిలిపెట్టవని మాట నిజమే! కానీ ఎంతటి దుర్వ్యసనాలైనా బొత్తిగా దోహదక్రియలు లేకపోతే నిదానంలో సెలయేళ్ళలా యింకిపోకేం చేస్తాయి ? సురేంద్ర విషయంలో సరిగ్గా అలాంటి పరిణామమే పొడసూపింది. రాత్రి నిద్రపోవడానికి ముందుగా ఉన్నట్టుండి జ్ఞప్తికి వచ్చినట్టు 'ఈరోజు నేను రెండే రెండు సిగరెట్లు కాల్చాను ప్రకాశం' అనే స్థితికి వచ్చాడు సురేంద్ర. వృథాగా వీధులవెంట విహారాలు గూడా వెనుకబడాయి. పెద్దపెద్ద తారాగణంతో, బ్రహ్మాండమైన ప్రచారంతో విడుదలయ్యే చలనచిత్రరాజాలు సురేంద్రకు కలిగించే సంభ్రమం సైతం తగ్గుముఖం పట్టింది.

అనుకున్నంతకంటె సునాయాసంగా లక్ష్యాన్ని సాధించడంవల్ల మానవుడికి ఆనందం కలగడం సహజమే! ఆ ఆనందం అహంభావాని కెంతో దూరంలో ఉండదేమో! అలాంటి అహంభావాన్ని తృణీకరించడమే అడుగడుగునా మహాత్ముల సాధన. నేను సామాన్య మానవుణ్ని. ఆనందంతో గూడిన స్వాతిశయం నాకు కలిగలేదని చెప్పడం సాధ్యంగాదు. ఆ సత్యాన్ని ఒప్పుకుంటూ, పనిలో పనిగా మానవుడు అల్పజ్ఞుడని మాత్రం మనవిచేసుకుంటాను. దప్పిక గొన్నవాడికి తేటనీటితో నిండిన సరోవరం కనిపిస్తే సంతోషించడ మొక్కటే

తెలుసు. పొదలచాటున అడవి మేకం పొంచివున్నదని అతనికేం తెలుసు ? అందుకే అనిపిస్తుంది. పరిష్కృతమైన సమస్యకు వెనుక, జటిలమైన గడ్డు సమస్య వేరొకటి తనకోసం కాచుకుని ఉండడం జీవనయాత్రలో మానవుడికి తరచుగా ఎదురయ్యే సంకటం'

నా కళాశాల జీవితంలో మూడో అధ్యాయం. ముఖ్యమైన అధ్యాయం గూడా ! అది యిందుబాల నా జీవితంలోకి ప్రవేశించిన అధ్యాయం.

సురేంద్రకో చెల్లెలుందనీ, ఆమె స్థానిక బాలికల కళాశాలలో చదువుకుంటోందని తెలుసు ! అంతకుమించి నే నామెను గురించి తెలుసుకునే ప్రయత్నంలో లేను. లేదంటే మాటల సందర్భంలో అప్పుడప్పుడు చెల్లెలి ప్రసక్తి తెచ్చేవాడు సురేంద్ర—ఇందుబాల చక్కగా పాడుతుందట ! స్కూల్స్, కాలేజి వార్షికోత్సవాల్లో నృత్యాలు గూడా చేసిందట ! "అంతేందుకు ప్రకాశం ! నాకంటే మూడేళ్ళు వెనక పుట్టిందే ననుకో—కానీ యిప్పుడు మేమిద్దరమూ చదువుతున్న తరగతి ఒక్కటే ! చదువులోనే గాదు, ఎన్నో విషయాలలో నే నావిడముందు దిగదుడుపుకైనా పనికిరాను. ఈరోజొక సినిమా చూస్తే మళ్లీ వారంరోజులనాటికి నాకు దాని పేరైనా జ్ఞాపకం ఉండదు. మా యిందు సంగతలా గాదు. పారూ దేవదాస్, అనార్కలీ సలీం, శైలా సజ్జన్—ఏ ఘట్టం కావాలి నీకు ? వాళ్ల డైలాగ్సు అలాగే ఒప్పజెప్పేస్తుంది..."

ఇందుబాల ఏకసంథాగ్రాహి కాబోలు ననుకున్నాను. కాకుంటే నచ్చిన సినిమాను నాలుగైదుసార్లు చూస్తుందేమో !

ఇంకొకసారి అలాంటి వర్తమానమే మరొకటి చెప్పాడు సురేంద్ర

మధ్యాహ్న భోజనం తరువాత వాలుకుర్చీలో సేదదీరుతూ డైరీ తిరగవేస్తున్నా డతను. "నియమంగా డైరీ మెయింటెయిన్ చేసే అలవాటుందా సురేంద్రా" అని ప్రశ్నించాను

"నాకా ! అలాంటి అలవాట్లు నా కెక్కడినుంచి వస్తాయి ప్రకాశం ? రూల్సు రెగ్యులేషన్సు నా ఆరోగ్యానికి సరిపడవు. ఇంకా మా యిందుసంగతి చెప్పు. ఒక్కొక్కరోజు అన్నమైనా మానేస్తుందేమోగానీ డైరీ వ్రాయడం మానదు. కానీ ఈ డైరీల తయారీని గురించి ఆమె దొక్కటే కంప్లెయింటు. మరీ చిన్నసైజులోకి కుదించకుండా వీటిని ఆల్బమ్‌లా, అట్లాసులా, ఇంకా వీలైతే దేశపటం సైజులో వేస్తే బాగుండిపోయేది. ఎందుకంటే ప్రకాశం— ఉదయం అయిదునుంచి రాత్రి పదిగంటలదాకా జరిగే విశేషా లన్నింటినీ ఒకే పేజీలో పట్టించాలి గదా !"

'చూడనేర్చిన కళ్లకు అన్నీ విశేషాలే కనిపిస్తాయి సురేంద్రా ?" అన్నాను.

"అలాగైతే తోటలో పువ్వులు పూయడం, వెన్నెల చల్లగా ఉండటం, తెల్లవారుజామున కోడి కూయటం ఇవన్నీ విశేషాలే నంటావా ప్రకాశం ?"

"మీ చెల్లెలు యిలాంటి విశేషాలు గూడా ఉటంకిస్తుందా సురేంద్రా ?" విస్మయంతో ప్రశ్నించాను.

"ఇలాంటివే యింకా బోలెడు ! డైరీ రాయడానికి రోజూ కొక గంట పేపైనా పడుతుందా ప్రకాశం ! ఇక ఉత్తరాలు రాయడానికి కూర్చుంటే రోజులా, అదేపని సరిపోతుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఒకేరోజున ఒకే వ్యక్తికి కీపిటుల్‌గా రెండు మూడు ఉత్తరాలు రాయడం గూడా జరుగుతుంది..."

"ఐతే, మీ చెల్లెలు డైరీలు, జాబులు వ్రాయడం మానేసి హాయిగా కథలు వ్రాసుకోవచ్చునే !"

"కథలా ! అవైనా మా చెల్లెలు వ్రాయడంలేదని నీ కెవరు చెప్పారు ? చూడు మిస్టర్ ప్రకాశం ! నీకు మా యిందునుగురించి తెలిసింది చాలా తక్కువ ! వెయిట్ అండ్ సి. వేచి కూచుంటే గానీ వెండి తెర పైకి బొమ్మలు రావు ......"

నిజమే ! కుందనపు బొమ్మలాగే వచ్చింది యిందుబాల.

ఆదివారం నాటి సాయంకాలం. అందాకా నిద్రపోతూఉండి అప్పుడే లేచి కూర్చున్నాను. ఇంకా నిద్రమత్తు విడలేదు. అద్దంలో నీడ మసలినట్టుగా గుమ్మంలో వర్ణ సమ్మేళనంలాంటి దేదో కనిపించినట్లు తోచి తల పైకెత్తాను. చూచిన క్షణంలో ఇందుబాలను పోల్చుకున్నాను

ఏకోదరుల్లో ఒకరితో పరిచయ మున్నవారు మరొకరిని పోల్చుకోడం అసాధ్యమేమీ గాదు. కానీ, నేను తనని పోల్చుకోడం యిందుబాల కెందుకో పరమాద్భుతమైన విషయంగా పొడగట్టింది.

అదొక్కటే గాదు. ఇందుబాల కెందుకో సంభ్రమం కలిగినమాట గూడా వాస్తవం ! గుప్పిళ్ళతో గులకరాళ్లు తీసుకుని నాలుగువైపులనుంచీ విసిరితే సరోవరంలో కలిగే కదలిక ఎలాంటిది ? ఆ కదలికలాంటి సంభ్రమం ఆమె తనూవల్లరిని లోలోపలినుంచీ ఊపివేస్తోంది. విలోకనాలోని విభ్రమాన్ని చూస్తుంటే అరణ్యంలో హరిణంగా గాక భగవంతు డీమెకు మానవ జన్మ ప్రసాదించడం అన్యాయ మనిపిస్తుంది. వివిధ వర్షర్తుద్యుతి పాల కాంతులలో వినోదంగా ఉన్నరంగస్థలంలా, సింధూరాన్ని చేటలతో చెరిగినట్టున్న సిగ్గులతో మెరుపుతీగలను ముక్కలు ముక్కలుగా చేసి రాసులు పోస్తున్నట్టున్న చిరు నవ్వులతో ఆమె ముఖమండలం క్షణానికొక సోయగం సంతరించుకుంటోంది. పక్కెర దిని చేదసిగల ధైర్యం ఎవ్వరి కుంటుంది ? ఆ దృశ్యం కళ్లకు కానుకగా ఉన్నమాట నిజం ! ఆమె మాటలు బిగించిన వీణాతంత్రులమీద మృదుమధురస్పర్శలా వీనులకు విందుగా ఉన్నమాట గూడా అంతే నిజం ! కానీ నిజ మంతేగాదు. ఇందుబాలలో నాకు నచ్చనిది గూడా ఏదో ఉంది ? ఏమిటది ?

ఎదుటి వ్యక్తిని దూరంగా నిల్పోబెట్టగల ప్రగల్భ భావం ఆమె హావభావాలలో లీలగా నైనా కనిపించదు.

ఎదుటివారికి ఒక్కటే అభిప్రాయం కలుగుతుంది— ఇందుబాల సులభురాలు !

సులభత్వం స్త్రీత్వానికి విలువ నిచ్చేదిగాదు.

అనుభవం ఉండి కూడా ఆ అనుభవాన్ని స్వీయరక్షణకు వినియోగించుకోక పోవడమే అమాయకత్వమని ఓ రచయిత్రి చెబుతుంది ఇందు బాలకింకా పదిహేడేళ్లు నిండినట్టు లేదు ఈపాటి వయసులో ఆమెకింతవరకూ అనుభవాలే ఉండి ఉండవు. ఆమెకున్నదంతా పుస్తకజ్ఞానం సినిమాల పరిజ్ఞానం!

పుస్తకాల్నీ, సినిమాల్నీ తప్పు పట్టడానికి నే నెవర్ని ? పుస్తకాల విస్తృతి కొన్నివందల పుటలు సినిమాల విస్తృతి కొన్ని గంటలు. ఓ వ్యక్తి మరోవ్యక్తికి సన్నిహితం గావడానికి పుస్తకాల్లో నైతే కొన్ని పుటలు చాలు. సినిమాల్లో నైతే కొన్ని నిముషాలు చాలు. కానీ, జీవితంలో ?

జీవితంలోకి యిప్పుడిప్పుడే ప్రవేశిస్తోంది ఇందుబాల సాంఘిక జీవితంలో ఆమెకు అపరిచిత వ్యక్తులు ఎదురయ్యే అవకాశాలు కోకొల్లలు. బహుశా అలాంటివాళ్లల్లో నేనే మొదటివాడిని గావచ్చు.

ఇందుబాల అన్నగారిని కలుసుకోడం కోసం వచ్చింది. కాకతాళీయంగా నన్ను కలుసుకున్నదంటే అందుకు గూడా వాళ్లన్నయ్యే కారణభూతుడు. జరిగిన ప్రసంగంలో అతడి ప్రసక్తిగూడా పలుసార్లు రానే వచ్చింది. కానీ, అతడెక్కడికి వెళ్లాడని అడిగి తెలుసుకునే స్పృహ మాత్రం ఆమెకు కలిగిందే కాదు. ఈ మైమరపు మనిషి కేమంత మంచిది ?

సృష్టిలోని వైచిత్ర్యాని కంతా మకుటాయమానమైన నమూనాలా ఉంది. ఆలోచించాలి. మరి కొంచెం ఆలోచించాలి. అందుకు కొంత వ్యవధి అవసరం.

వీలయినంత త్వరగా యిందుబాలను బయల్దేరదీశానంటే అందు కదే కారణం.

కానీ చెప్పుకోదగినవి, జ్ఞాపక ముంచుకోదగినవి అయిన విశేషాలేవీ జరగకుండా, ఆ సమావేశం సాదాగా ముగిసిపోతే బాగుండునన్న నా ఆశ మాత్రం అడియాసే అయింది

నగర కోలాహలం నడుమ, రాజవీథిపైన, సాయంకాలపు స్వర్ణకాంతుల్లో యిందుబాల రెండు గులాబీ పువ్వులు కొని అందులో ఒక్కటి ఈ ప్రకాశానికి బహూకరిస్తుంటే, ఇతగాడి బ్రతుకు ఎక్కడో సినిమాలో తెల్లవారినట్టుంది!

సినిమాల్లో గాకపోతే మన చుట్టూతా ఉన్న ప్రపంచంలో యిలాంటి సంఘటనలు జరగడం చాలా అరుదు.

సినిమా నుంచీ తిరిగి వచ్చిన సురేంద్రతో యిందుబాల వచ్చి వెళ్లిందని చెప్పాను.

"వచ్చి వెళ్లిపోయిందా ప్రకాశం ! అరరే, వచ్చిన సమయానికి నే నుండవలసింది" నొచ్చుకున్నాడు సురేంద్ర

"కానీ నువ్వు లేనిలోటు కనిపించలేదు." అన్నాను.

"ఎందుకు కనిపిస్తుంది ! అబ్బో, అఖండమైన తెలివితేటలు. ఆవిడ చదివిపారేసిన పుస్తకాలే మా యింట్లో నాలుగు బీరువాల నిండుకూ ఉన్నాయి. ఒక పుస్తకం చదివి పూర్తిచేస్తే మళ్లీ నాలుగు రోజులదాకా మన మనిషి గాదు. ఆ పుస్తకంలోని పాత్రలో తా నొక్కతై పోతుంది."

"మీ యింట్లో మరెవ్వరూ పుస్తకాలు చదవరా సురేంద్రా !"

"మా అమ్మకు తీరికుండదు. నాకు ఓపికుండదు. పుస్తకాలు చదువుతూ కాలం వృథాచేయడం కన్నా చెరువుపైకి వెళ్లి నాలుగు నీటికోళ్లు కాల్చుకరావడం యింటికీ ఒంటికీ గూడా మంచిదని నా నమ్మకం ! ఒకసారి మా యిందు ఏం చేసిందో చెప్పనా ప్రకాశం ! మంచి పుస్తకమని చెప్పి దాన్ని చదివేదాకా నా ప్రాణం ఒలుచుక తినేసింది. తీరా చదివి చూద్దును గదా, అదంతా పిచ్చివాళ్ల గోల ! ఓ అబ్బాయి, ఓ అమ్మాయి. వాళ్లు చిన్నతనంతో తోటల్లోనూ, దొడ్లలోనూ ఆడుకున్నారా, పెద్దవాళ్లయినా ఆ అలవాటు మానుకోరు. ఒకరి కొకరు మించిపోవాలనేమో ప్రియా అంటూ ఒకరైతే, ప్రియతమా అంటూ మరొకరు ! ఒకరు చందమామ ఎంత బాగున్నాడో అంటే, ఇంకొకరు కోయిల పాట ఎంత తీయగా ఉందో అంటారు. ఇంతచేసీ వాళ్లు చూచుకునేదేమో వాళ్ల ముఖాలే ! వాళ్ళు వినేవి వాళ్ల మాటలే ! ఆ పుస్తకం పేరు గూడా మంచిదే—'ప్రేమ మూర్తులు.' ప్రేమ మూర్తులేనా బాబూ ! కాకపోతే పేజీకి పది ప్రేమలా ! చూడు ప్రకాశం! సీరియస్‌గా చెబుతున్నాను. ఎప్పుడైనా అచ్చాఫీసుకు వెళ్తే మరచిపోకుండా జ్ఞప్తికి తేవాలి నువ్వు. పాపం, ఆ ప్రేమ అన్న పదానికి సంబంధించిన టైపులు ఏ స్థితిలో ఉన్నాయో చూచిరావాలి మనం !"

ఎంతటి ముఖ్యమైన విషయమైనా సురేంద్ర మనసుపైన అటొక మెరపులా మెరసి మాయమౌతుంది ఆలోచనలను కొనసాగనివ్వడం అతని పద్ధతి గాదు.

ఇందుబాలను గురించిన తలపులు అదను దొరికినప్పుడల్లా నన్ను మాత్రం వెంటాడుతున్నాయి.

రెండోసారి రావడం రావడమే చిరపరిచితురాలిలా వచ్చింది యిందుబాల.

"వచ్చావా యిందూ ! నిన్ను గురించిన విశేషా లన్ని ప్రకాశంతో చెప్పేశాను. లోలోపల నువ్వంటే కొంచెం భయం కలిగినట్టే ఉంది. పాపం, అదో తరహా మనిషి. ఒకేసారిగా బెదరగొట్టేయకు." అంటూ స్వాగతం చెప్పాడు సురేంద్ర.

ఇందుబాల సిగ్గుపడిపోయింది. ఆ సిగ్గుపడిన తీరు మరీ చిత్రంగా ఉంది. రెండు చేతులతోనూ రెండు కళ్ళ మూసుకుని, వ్రేళ్ల సందుల ద్వారా అల్లల్లాడుతున్న కనురెప్పల క్రిందినుంచీ ఈవలికి చూస్తూ "భలే వాడి వన్నయ్యా ! నేను బెదరిస్తే బెదరిపోవడానికి ఇక్కడ పాలుత్రాగే పసివాళ్ళెవరూ లేరు" అంది ఇందుబాల.

"ఏమిటో మరి ! నీకు సంబంధించిన ప్రతివిషయమూ ప్రకాశానికి ఆశ్చర్యం కలిగించేదే ! అన్ని వివరాలు సాకల్యంగా అడిగి తెలుసుకున్నాడు ...."

"అబ్బే, నే నడిగిం దేముంది సురేంద్రా !" అంటూ అడ్డు తగిలాను.

"ఎలాగైతేనేం, తెలుసుకోడమే ముఖ్యం !" అన్నాడు సురేంద్ర.

"అంతేలే అన్నయ్యా ! ప్రకాశ మెక్కడ, మన మెక్కడ ? ఆయన తెలుసుకో దగినంతటివాళ్లా మనం !" నిష్ఠూరపడింది యిందుబాల.

ఆ అన్నా చెల్లెళ్ల ఎదుట నాకు మౌనమే శరణ్యం కాసాగింది.

మరికొన్నిరోజులు గడిచిపోయాయి.

ఎందుకోగానీ ఇందుబాల వచ్చినప్పుడల్లా, ఆమె త్వరగా వెళ్లిపోతే బాగుండునన్న ఉద్దేశం నాలో రగులుకునేది.

అంటే ఏమన్నమాట ! సురేంద్ర చెప్పినట్టుగా యిందుబాలంటే నాకు లోలోపల భయం కలుగుతోందన్నమాట!

స్పష్టంగా భయ కారణమైన ఉదంతం మళ్లీ నెల రోజుల వ్యవధితో జరిగింది.

చదివి పంపిస్తానని చెప్పిన పుస్తకంపైన యిందుబాల నా చిరునామాకు ఓ ఉత్తరం వ్రాసి పడేసింది.

"ప్రకాశంగారూ,

మీ రిచ్చిన పుస్తకం ఎంత బాగుందని ! పోస్టులంతా మాటు మణిగాక ప్రారంభించాను. తోటలోనుంచి వస్తున్న గాలి ఉండి ఉండీ పరిమళాలను తెచ్చి గదిలో కుమ్మరిస్తోంది. చదవడానికి కూర్చున్నప్పుడు బయట చిమ్మ చీకటిగా ఉంది. ఊరికి దూరంగా చీకటిలో మినుకు మినుకున విద్యుద్దీపాలు వెలుగుతున్నచోట చెరసాలలా కట్టి ఉంచిన నౌసల్లో నివసిస్తున్న వాళ్లకు చీకటిరాత్రు లెంత భయావహంగా ఉంటాయో మీకు తెలియదు. ఎప్పుడొచ్చిందో వెన్నెల ! వెన్నెల్లోకి చూస్తూ ఉండి, ఉన్నట్టుండి పుస్తకం తెరిచానేమో 'బాగుంటుంది, ఈ పుస్తకం చదవండి' అంటున్నప్పటి మీ ముఖమే కనిపించింది .... "

మరికొన్ని పేజీలదాకా అలాగే కొనసాగిన ఆ ఉత్తరాన్ని చదివి ముగించాను.

శత్రువుచేత కీర్తించినా ఒప్పుకోక తప్పదు—ఇందుబాల చక్కగా ఉత్తరం వ్రాస్తుంది

ఎటొచ్చీ ఉత్తరం వ్రాయడానికున్న ఆవశ్యకత దగ్గరే సందేహం!

కొద్ది రోజుల్లో ఇందుబాల యిటువైపు రాకపోదు. పుస్తకం బాగుందని అప్పుడు చెప్పనేనా చెప్పవచ్చు. చెప్పకపోయినా నష్టమయ్యేదేమీ లేదు. అయితే ఉత్తరం వ్రాయడంవల్ల ప్రయోజనం?

ఒక్కటే ప్రయోజనం కనిపిస్తుంది?—ఈ తతంగం నానాటికీ వామనుడి విశ్వరూపంలా అభివృద్ధి జెందడం!

నా రచనలు కాంతిరేఖలను మోసుకెళ్ళే దయాపారావతాలు అంటాడు కవి. ఆ ఆత్మవిశ్వాసం అతని కుంది. ఉండక తప్పదేమో గూడా! అందుకే విశాలప్రపంచంపైన అనుదినమూ జరిగిపోతున్న కోట్లకొలది కార్యాలను రెండు వర్గాల క్రింద విభజించాలని బుద్ధి కలుగుతుంది. ఏదైనా ఒక పని చేయాలన్న ఉబలాటం కొద్దీ చేసేవి కొన్ని. ఈ పని తప్పకుండా చేసి తీరాలన్న గాఢమైన లక్ష్యంతో చేసేవి కొన్ని. ఏదైనా ఓ పని చేయాలి, ఎటైనా పోవాలి వెళ్ళాలి మొదలైన అస్పష్టనిర్ణయాలతో జరిగే పనులవల్ల లోకానికి మేలు చేకూరడం కష్టం. ఒకవేళ చేకూరితే అది అదృష్టం. ఈ సత్యం వ్రాతలోనైనా వర్తించకపోదు. ఉత్తరాల పుట్టుక ఈనాటిది కాదు. లిపి పుట్టిన నాటినుంచీ ఈ కళ ఏదో ఒక రూపంలో ఉండి ఉంటుందని భావించవచ్చు. కానీ, ఈ ఉత్తరాల కళ ప్రారంభంలో అవశ్యకతవల్ల మాత్రమే పుట్టి ఉంటుందనీ లందువల్లనే పెంపొంది ఉంటుందనీ విస్మరించలేము. ఎప్పుడో పథ్యంగ్రహించ వలసి పుచ్చుకోదగిన ఔషధాన్ని, ప్రతిరోజూ ఆహారపదార్థం క్రింద వాడుకోసాగితే అందువల్ల శరీరానికి చెరుపు కలగదని ఎవరు చెప్పగలరు? మిక్కిలి స్వల్పవ్యయంతో ఉత్తరాల బట్వాడా నీళ్ళు త్రాగినంత సులభంగా పరిణమించిన తరువాత ఉత్తరాల వ్రాయడం అదొక ఉబుసుపోక వ్యవహారంగా గూడా పరిణమించిందని ఎవ్వరికి తెలియదు?

ఆదిలో కేవలం ఉబుసుపోకకే గావచ్చు—

ఇంక్రిమెంట్లు, ప్రమోషను లేని కొలువు ఉద్యోగికి రుచించదు. చేస్తున్న పనేదైనా సరే, దానికి ప్రతిఫలంగా కొన్ని అదనపు ఆకర్షణల నభిలషించడం మానవ స్వభావం. ఈ పరిణామదశలో యువతీ యువకులు ఉత్తరాలతో ఒకరి నొకరు ఆలాకరించుకోడం ఒక రసవత్తరమైన ఘట్టం!

ఈ ఘట్టంలోనే నా ప్రాథమికదశలోని ఉత్తరాలు, ప్రకృతి వర్ణనలు, పుస్తక పరిశీలనలు లాంటి అప్రధాన విషయాలకే పరిమితమై ఉండడం సహజం! కానీ కాలక్రమాన వాటికన్నా ఆసక్తిజనకమైన 'వస్తువు' కావలసి వస్తుంది ఉత్తరాలకు! మృదువైన భావాలను, మధురమైన అనుభూతులను మెత్తని మాటలతో ఉత్తరాల్లోకి చొప్పించడం జరుగుతుంది. ఈ పరిణామక్రమంలో ఓ ముఖ్యమైన మజిలీని 'ప్రేమ' గా పేర్కొనవచ్చు.

ఐతే ప్రేమకోసం ఉత్తరాలా? ఉత్తరాల కోసం ప్రేమలా?

నిరపాయకరమైన ఓ ఉత్తరాన్ని గురించి మిక్కిలిగా ఆలోచించి నేను బుర్రను పాడుచేసుకుంటున్నానేమో నన్న అనుమానం కలుగకపోలేదు. రజ్జుసర్ప భ్రాంతి అయితే చింతేలేదు. కానీ, లోకంలో రజ్జుసర్పభ్రాంతులతో బాటుగా సర్పాన్ని రజ్జువనుకునే భ్రాంతులు గూడా దండిగానేఉన్న మాటను ఎలా కాదనగలవు?

కాగా పోగా నాకూ యిందుబాలకు మధ్య ఏర్పడిన పరిచయాన్ని ఇంకొక్క అడుగైనా ముందుకు సాగనివ్వగూడదన్న నిర్ణయానికి మాత్రం రాక తప్పిందిగాదు.

ఆ నిర్ణయాన్నయితే అప్రయత్నంగానే అమల్లో పెట్టగలిగాను.

ఇందుబాల పట్టణంలోకి రానున్నదని తెలిసిన సెలవు రోజుల్లో గదిలో ఉండకుండా లైబ్రరీలవెంట తిరిగేవాణ్ణి. ఒక్కొక్కప్పుడు తప్పనిసరిగా కలుసుకోవలసివచ్చినా మౌనవ్రతం అవలంబించేవాణ్ణి. ఆమె అభిప్రాయాలను ఛలోక్తులను ముభావంతో స్వీకరించేవాణ్ణి.

హఠాత్తుగా నా ప్రవర్తనలో వచ్చిన మార్పువల్ల యిందుబాలలో సైతం మార్పు కనిపించింది. కాని అది నే నాశించిన మార్పు మాత్రం గాదు.

మొదట మొదట యిందుబాల మానసికంగా కృంగిపోయినట్లు కనిపించింది. నిరాశలు, నిట్టూర్పులు, మానవులపైన విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానాలు మున్నగు దగాపడిన ప్రేమికురాలి లక్షణాలు ఆమెలో బాహాటంగా కనిపించసాగాయి. పులి మీద పుట్రలా ఆమె నాపైన ప్రతీకారచర్య తీసుకోదలచినట్లుగా 'రంగబాబు' అన్న విచిత్ర వ్యక్తిని రంగంపైకి తీసుకొచ్చేసింది.

అన్నగారి యింటికి వచ్చినప్పుడల్లా ఆమె ఆ కొత్త వ్యక్తిని గురించిన కబురను అసంఖ్యాకంగా చెప్పసాగేది. రంగబాబు సామాన్యుడు గాడు. నోటితో మాట్లాడుతూ, నొసలితో వెక్కిరించేవాడుకాడతను. గొప్ప కలుపుగోలుమనిషి. నమ్మినవాళ్ళకు గుండెకాయకోసి యివ్వమన్నా యివ్వగలడు. అతడు హాకీ ఆటలో విరిచి మూల పడవేసిన బ్యాటులతో అవలీలగా కొన్ని యజ్ఞాలు చేయవచ్చు. ఆటగాడే కాదు, అతడు పాటగాడు గూడా! అతని పాట పాట గాదు. అది ఆనందలోకాలకు బాట!

ఏకాంతంలో సురేంద్రను అడిగాను ఆ రంగబాబును గురించి వివరంగా చెప్పమని.

"ఓహో, అతడా ప్రకాశం! అతడి పేరు రంగబాబు. నాకైతే అతగాణ్ణి గురించి అంతగా తెలియదు గానీ, అతనికీ, మాకు ఏదో దూరపు బంధుత్వ ముందట! వాళ్ళ నాన్నగారి పేరు అప్పుడప్పుడు పేపర్లలో గూడా వస్తుంది. మిసాల సుబ్బారాయుడుగారు గొప్ప పేరుమోసిన కంట్రాక్టరు..."

"ఇంతకూ అతడి ఊళ్లో ఏం చేస్తున్నట్టు?"

"ఏదో టెకినికల్ కాలేజీలో చదువు ఏం, అతణ్ణి కలుసుకోవాలని ఉందా ప్రకాశం! చెల్లాయి యింట్రొడక్షను అలాంటిది. ఇంట్రొడక్షనే యింత బాగుంటే, యిక ఆ పుస్తకం ఎంత బాగుంటుందోనన్న కుతూహలం ఎవరికైనా కలుగుతుంది."

మరుదు రంగబాబును ఒకానొక కాలేజి ఉత్సవంలో కలుసుకున్నాను. పొట్టిగా, దిట్టమైన మనిషి. చారల పైజమాపైన శరీరానికి గట్టిగా అతుక్కుపోయినట్లున్న బనీను తొడుక్కున్నాడు. ఇందుబాల చెప్పినట్లు అతడు గొప్ప కలుపుగోలు మనిషి గూడా! పరిచయమైన అయిదు నిమిషాలలో అతడు తాను చూచిన యింగ్లీషు సినిమాలోని నాట్య ఘట్టాలను వర్ణించసాగాడు.

వాకబుచేయగా మరికొన్ని వివరాలు తెలిశాయి. హాకీ ఆటలోనే గాదు. ప్రేమలేఖలు వ్రాయడంలో గూడా సిద్ధహస్తుడు రంగబాబు. నాలుగైదు బాణీల్లో నలుగురైదుగురు అమ్మాయిలకు ఉత్తరాలు వ్రాసి భారీఎత్తున ప్రేమకలాపాలు నిర్వహించబూనినందుకు ఫలితంగా అతడొకసారి కాలేజీనుంచి తొలగింపబడ్డాడు.

ఈ వర్తమానాన్ని చాలా తేలిగ్గా తీసుకున్నాడు సురేంద్ర. "అలాంటి గొడవేదో జరిగిందని నాకూ చూచాయగా తెలుసు. అద్వెంచరు లేనిదే ఒక్క నిమిషం బ్రతకలేడు రంగబాబు. వాడు కాలేజీ నుంచి తొలగింపబడిన కొద్ది

రోజులకే ఆ ప్రిన్సిపాలుగారికి తీవర నొచ్చిందని గూడా చెప్పుకున్నారు అమ్మో, పిసాల సుబ్బారాయుడుగారి జోలికి వెళ్ళడమే ! ఎన్ని గుండె లుండాలి ? శారున కాల్చి పారెయ్యడూ !"

తొలగించుకోడానికి వీల్లేని భయాందోళనలు ఒక్కసారిగా నన్ను ఆవహించుకోసాగాయి తెలిసి చేసిన నేరం మానవుడు తన మనశ్శాంతికి పెట్టుకునే చిచ్చు లాంటిది ఆ పాపం శాపంలా మనిషిని వెన్నంటక విడువదు లోకమంతా ఆనందధామంగానూ, మానవుల హృదయాలన్నీ అమరాగాలకు నిలయంగానూ భావించే చిత్త ప్రవృత్తి యిందుబాలకు రక్షణ నిచ్చేది గాదు ఈ నిస్సహాయకరమైన పరిస్థితిలో ఆమె కర్మకొద్దికీ ఆమెను వదిలిపెట్టడం న్యాయమేనని నే ననుకోలేను తక్కుతూ, తారుతూ దగ్గరగా వచ్చిన జింక పిల్లను బెదరగొట్టి మువ్వన్నెమెకం నివసిస్తున్న కొండ గుహవైపుకు తరిమి వేయడం ధర్మమేనని నేను భావించను

తనకుమాలినధర్మమే గావచ్చు దాన్ని శిరసావహించక తప్పిందిగాదు నిజస్వరూపస్వభావాలను మారువేషంలో దాచుకోడం తప్పయితే, ఆ తప్పునే నెన్నడో చేశాను ఇప్పుడదే మారువేషంతో మరొక తప్పు చేస్తున్నాను అది కేవలం స్వార్థంకోసం చేసిన తప్పయితే, యిది యితరులకోసం చేయక తప్పకుండా ఉన్న తప్పిదం నిస్వార్థంగా యితరులకు చేసిన మేలు జీవన యాత్రాపథంలో మానవుడికి తోడునీడగా, కరదీపికగా ఉపకరిస్తుందని పెద్దలు చెబుతారు ఆసంతృప్తి ఒక్కటి నాకు దక్కితే చాలు . .

తెరపడి మళ్ళీ పైకి లేచినట్లుగా నా కాలేజి జీవితంలో నాలుగో అంకం ప్రారంభమైంది

గడచిన కొలదిరోజులగా నా ప్రవర్తనలో మార్పు కనిపించిందంటే అందుకు కారణాలు వేరే ఉన్నాయని కల్పించి చెప్పాను ఇకపైన ఎట్టి పరిస్థితిలోనూ తన మనసుకు నొప్పి కలిగించనని హామీ యిచ్చాను చివరకు ఏపని జరగడంవల్లనైతే యిందుబాల నుంచి దూరంగా ఉండదలచుకున్నానో ఆపని చేయడానికి గూడా నేను సాహసించనే సాహసించాను

కాగితంపైన కలం మోపి యిందుబాలకు ఉత్తరం వ్రాసే ప్రమాదం నుంచీ నన్ను భగవంతుడు గూడా రక్షించలేకపోయాడు

ఆ రోజుల్లో 'ప్రేమ' ను గురించి నే నదేపనిగా ఆలోచించేవాణి

ప్రవాహశీలమైన భాషలో కొన్ని పదాలు వ్యవహారంనుంచి వెలివేయబడి విస్మృతిపథంలో పడిపోయినట్టే, మరికొన్ని పదాలకు విశేష ప్రాచుర్యం సిద్ధించడమూ కద్దు రెండో తెగకు చెందిన పదాల్లో ప్రేమ ఒక్కటి విరివిగా లభించే వస్తువుకు విలువ తగ్గడం సహజం ! ఆవిధంగా విలువను గోల్పోయిన పదాల్లో ప్రేమ ఒక్కటి మాత్రమే గాదు, ప్రథమ గణ్యమైనది గూడా !

ప్రేమే దైవ మన్నది బడి గోడలపైన కనిపించే సూక్తి అది యిచ్చేదే గానీ పుచ్చుకునేది గాదని పుస్తకాల్లో వ్యాఖ్యానం దానికీ విషయవాంఛకూ నాకలోకానికి నక్కకూ ఉన్నంత దూరమని విజ్ఞుల హెచ్చరిక కానీ అలాంటి పూజ్యభావంతోనే ఉపయోగింపబడుతున్నదా అన్నదే సందేహం

తీరిగ్గా లైబ్రరీలో కూర్చుని పురాణ ప్రబంధాద్యనేక ప్రాచీన గ్రంథాలను తిరగవేస్తే ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది ఆశ్వాసాని కొక్కచోటనైనా ప్రేమ అన్న పదం కనిపించదు.

మన పూర్వులు ప్రేమించేవాళ్ళు కాలేమో !

కన్నుదోయికి అన్యకాంత లడ్డంబైన మాతృభావంచేసి మరలడం మంచిదన్న విశ్వాసం ఆ రోజుల్లో బలీయంగా ఉండేది కానీ, అందుకు విరుద్ధమైన ప్రవృత్తి గూడా ఆనాడు లేకపోలేదు ఐతే వాళ్ళు మోహించేవాళ్ళు, కామించేవాళ్ళు, వాంఛించేవాళ్ళు—అంతేగానీ విషయవాంఛకు ప్రేమ అన్న బురఖా తగిలించి పబ్బం గడుపుకోడానికి ప్రయత్నించేవాళ్ళు గారు మాటల గారడీతో లోక ప్రతారణంతోబాటుగా, ఆత్మవంచనకు గూడా పాల్పడేవాళ్ళు కారు

ఆహార నిద్రా మైథునాలు ప్రాణులకు ఆవశ్య కర్తవ్యాలనీ, శృంగార రసానికి స్థాయి భావం రతి అనీ నిర్దేశించడంలో వాళ్ళు జీవితాన్ని సీరియస్‌గా తీసుకున్న విషయం అభివ్యక్తమౌతుంది

ప్రేమ శృంగారరస సంబంధి అయిన భావం అవునా కాదా ? కాకపోతే ఓ అబ్బాయి అమ్మాయితో 'నేను నిన్ను గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నాను నా ప్రేమ పవిత్రమైనది' అని చెప్పడంలో ఆంతర్య మేమిటి ? ప్రేమకు శృంగారానికి సంబంధం లేకపోతే అమ్మాయిని అబ్బాయి తన భోగ్య వస్తువుల్లో ఒక్కటిగా గణింపవలసిన కక్కుర్తిగానీ, అబ్బాయి వినా తన జీవితం మరుభూమి సదృశమని అమ్మాయి కుమిలిపోవలసిన అవసరం గానీ కనిపించదే ! అలాగైతే కామిస్తున్నామని అనుకోడానికి దమ్ములు లేకనే గదా ఈ కపటనాటకం !

ప్రాచీనసాహిత్యంలోనూ గాక, అలనాటి జాతి రక్తంలోనూ గాక ఈనాడు మంటికీ, మింటికీ ఏకాకృతిగా కనిపిస్తున్న ఈ నవీన ప్రేమ భావానికి పునాదిరాళ్ళు ఎక్కడున్నాయి ? ఓడల కెక్కించబడి, సముద్రాలు దాటించబడి ఈ దేశంలో వెదజల్లబడిన విజాతీయభావాల్లో యిదొక్కటైతే దీని ఎదుట జాతి జాతంతా సాగిలబడవలసిన అవసరం ఏముంది ? దీన్ని సాహిత్యానికి, సంస్కృతికి, జీవితానికి పులుముకోవలసిన అవసరం ఏముంది ?

పోనీ, నిజంగా ప్రేమ పవిత్రమైనదే అయితే నేను నా పెళ్ళాన్ని ప్రేమిస్తున్నానని చెప్పుకునే మగవాడు కనిపించడేమి ?

"ఆ అమ్మాయిని నేను గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నాన' ని చెప్పుకోడం లోకంలో సహజమైన విషయం ఎందుకంటే ఆ అమ్మాయి పరనారి గనుక, అదే అమ్మాయి వివాహానంతరం కులకాంతగా పరిణమించిన తరువాత మగడామెను ప్రేమిస్తున్నానని చెప్పుకోడం అపహాస్యభాజనం !

మనోకాననంలోని క్రూరమృగాలకు మారువేషం వేయడానికి ఉపకరించే మేకతోలు లాంటిదేనా ఈ ప్రేమ ?

ఆలోచనలగొడుగు చేతబట్టుకుని సన్నటి కమ్మిలాంటి ఆశయ సాధనపైన నడుస్తూ కన్ను చెదరిపోకుండా, కాలు తొలగిపోకుండా అదొక సర్కస్ ఫీట్‌లా మసులుకోవలసిన రోజులవి నాకు లభించిన పాత్ర చక్కగానే నిర్వహింపబడిందన్న నమ్మకం నాకుంది నా కంతకంటే కోరదగిందేముంది ?

ముఖ్యపాత్రలను కత్తుల బోనులాంటి సందిగ్ధావస్థలో [illegible] తమాషా చూచుకోమని చెప్పే పతాక సన్నివేశం బహుశా నాటకంలో [illegible] చివరి అంకంలో కాబోలు వస్తుంది రామదుర్గంలో నా [illegible] అలాంటి సన్నివేశానికి తీసిపోయే దేమీ కాదు

శారీరకంగానూ, మానసికంగానూ తల్లిదండ్రుల కొన్ని లక్షణాలు సంక్రమిస్తాయని శాస్త్రం [illegible] లను అటుంచి చూస్తే అనసూయమ్మ [illegible]

దృష్టి మినహాగా మరేట్టి మనో లక్షణమూ సంక్రమించలేదని తోస్తుంది. ఇదంటే లోకాన్ని తేలికగా చూచే గుణం గూడా ఎంతో కొంత అలవడి వచ్చే ఉంది ఎటొచ్చీ స్వభావాన్నిబట్టి చూస్తే యిందుబాల మాత్రం ఆ తల్లికూతు రనిపించదు

రామపట్టాభిషేకానంతరం జరిగిన బహుమతి ప్రదానంలో తనకు లభించిన అమూల్య రత్నాన్ని చితకగొట్టి అందులో రాముని రూపం కనిపించ లేదనీ, రామనామం వినిపించలేదనీ హనుమంతుడు నిర్వేదం చెందాడని ఓ కథ ఉంది హనుమంతుడి భక్తిభావం లాంటిదే అనసూయమ్మ వాస్తవిక దృక్పథం కులీనత, విద్య, వివేకం, సుస్వభావం లాంటి గుణాలు మనిషికి తమంతట తాముగా కూడూ గుడ్డా ప్రసాదించలేవన్న నిశ్చితాభిప్రాయం ఆమెది! వ్యక్తిత్వానికి ఓ ఆకారాన్నిచ్చేది సంపద మిగిలినగుణా లన్నీ అలంకార ప్రాయాలు ఆకారమే లేకపోతే హంగులేం చేసుకోను!

రామదుర్గం వెళ్ళగానే నాకో ముఖ్యాంశం విదితమైంది భర్తృ వియోగానంతరం ఆ లోటు కనుపించకుండా ఆ లోగిలిని ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా ఏలుతుంటున్న అనసూయమ్మ నాలాంటి ఆగంతకులకు స్వాగతసత్కారాలు నెరవడానికి సిద్ధంగా లేదు వచ్చినవాడు వట్టి స్నేహితుడు మాత్రమే. అయితే ఆ పద్ధతి వేరు. ఇవ్వదగినంత మర్యాద యిచ్చి, పుచ్చుకోదగినంత గౌరవం పుచ్చుకొని ఆ అతిథిని ఆమె సాగనంపి ఉండేది అలా కాకుండా ఆ కొడుకూ, ఈ కూతురూ గూడా వచ్చినవాడిని తాము బ్రహ్మప్రయత్నంతో పట్టణంనుంచీ తెచ్చుకున్న వెలలేని బహుమానంగా తలపోస్తున్నారు ఎందుకని? అతగాడిలో ఏముందని?

నాపైన అనసూయమ్మ కెందుకో అనుమానం కలిగినమాట నిజం!

అపరాధ పరిశోధకుడికి ఒక్కొక్కప్పుడు కారణం స్ఫురించకమునుపే కొండొక వ్యక్తిపైన అనుమానం కలుగుతుంది అతడే నేరస్థుడని నిరూపించడానికి కావలసిన ఆధారాలు తన దగ్గర లేకపోయినా, అతడిపైన ఓ కన్ను వేసి ఉంచడంలో పరిశోధకుడు అప్రమత్తత వహించడం జరుగుతుంది. అనసూయమ్మ చూపుల్లోను, ప్రసంగాల్లోనూ నా కలాంటి నిశిత పరిశీలన వ్యక్తమైంది. ఈవిడ సురేంద్ర కాదు ఈవిడ ఇందుబాల కాదు ఈమె అనసూయమ్మ. వృక్షాగ్రాన కూర్చుని రాళ్ళు విసిరి, పళ్ళికిలించి మృగరాజంపైన పిల్లచేష్టలైతే చేయవచ్చు కానీ ఆ విజయగర్వంతో బరితెగించి చకచకా దాని ఎదుటికి నడిచిపోతే ఏమౌతుంది? ఎవరు ఎవరైందీ క్షణంలో తేలిపోతుంది

అలాంటి అపాయంనుంచి తప్పించుకోడానికి నాకు మిగిలిం దొక్కటే మార్గం—కాలికి బుద్ధి చెప్పడం.

కానీ రంగంనుంచీ నిష్క్రమింపదలచిన నేరస్తుడు తనకు సంబంధించిన ఆధారాలను అక్కడే దిగవిడిచి వెళ్ళడానికి సమ్మతించడు ఇందుబాలకు నేను వ్రాసిన ఉత్తరాలు నా ఆశయానికి విరుద్ధంగా వ్రాసినవనీ, వ్రాయవలసి వచ్చినవనీ, చెబుతే ఎవరు నమ్ముతారు? వల వేయడంలో ప్రయత్న లోపం జరుగలేదనీ, అవతలివాళ్ళ చాకచక్యంవల్ల నేను వేసిన ఎత్తులు ఫలించలేదనీ చెబుతే ఆ అబద్ధం ఎవరికి ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది?

వాటిని తస్కరించడమే తరుణోపాయమైంది

కానీ మానవుడు తనకు తాను సంజాయిషీ చెప్పుకుంటే చాలదు లోకానికి చెప్పుకోవాలి సంఘజీవిగా బ్రతకదలచుకున్న ప్రతివ్యక్తినీ నిలదీసి వాడి ప్రవర్తనకు సంజాయిషీ అడిగే హక్కు లోకాని కుంది.

ఈపాటికి నా సంజాయిషీ—కాకపోతే క్షమాపణ పత్రం వాళ్ళ చేతికి దొరికే ఉంటుంది.

3

"అయిందానికీ, పోయిందానికీ విచారిస్తూ కూర్చుంటే ఏం లాభమమ్మా యిందూ! ఆకాడికీ మనఅదృష్టం బాగుండబట్టి సరిపోయింది నాకైతే వీ డెవడో గుండెలుతీసినబంటని చూడగానే తెలిసిపోయిందనుకో ఎంతగా అసాధ్యపుఘటంగాకపోతే పెట్టె తీసి కాగితాలు కాజేస్తాడు? అలాంటివాడు కంటిలో పాపను కత్తిరించడూ!"

"అలా అనొద్దమ్మా! ప్రకాశం నువ్వనుకున్నట్టు టోలాటోలీ మనిషిగాడు అతడి సంగతి నాకంటే అన్నయ్యకే బాగా తెలుసు"

"అన్నయ్య కేం తెలుసు ఈ చెల్లెలికి తగిన అన్నే వాడుగూడా ఇదిగో యిందూ! నేను చెబుతున్నా! ఈ యింట్లో ఏదో విడ్డూరం జరిగి పోయిందని ఊళ్లో ఈపాటికి గుసగుసలు ప్రారంభమై ఉంటాయి వాళ్ల సందేహాలను బలపరుస్తూ మనం ముఖాలు వ్రేలాడేసుకుంటే ఇంకేముంది? అగ్నిలో ఆజ్యం పోసినట్టే! ఎందుకొచ్చిన తలవంపులు? ఎవడో వచ్చాడు, వెళ్లాడు అంతకుమించి మరేం జరగలే దనుకోవాలి"

"ఆపాటి నిబ్బరాలు మాకు లేవు."

"మరేమున్నాయి మీకు! దారంటే వెళ్ళే ఓ దాసయ్యను పట్టి తెచ్చి తలపై కెక్కించుకునేపాటి తెలివితేటలైనా ఉన్నాయా యిందూ!"

"అమ్మా!" కోపంతో నా ఒళ్లు కంపించిపోతున్నదేమో, కేక గూడా కంపించింది

"చేసిన నిరవాకానికి తోడుగా కోపాలు గూడానా యిం౨మా! ప్రతు కంటే నేర్చిన మాటలు వల్లించడం గాదు నీతో నాకు వాగ్వాదాలు దేనికి? నువ్వు లేచివెళ్ళి ముఖం కడుక్కుని భోజనం చేస్తే చాలు అదైనా నా కోసం గాదు ఉదయంనుంచీ నువ్వీ గదిలో ఏడుస్తూ కూచున్నావనీ, మధ్యాహ్న భోజనం చేయలేదనీ వంటలక్క పసిగట్టినా చాలు, చిలవలతో పలవలతో కథ అల్లుకపోతాయి"

కూతు రేమైపోయినా ఈవిడగారికి పరువే ముఖ్యం!

లేచి వెలుపలికి వచ్చాను

ఇల్లంతటా నిశ్శబ్దం నలిగిపోయిన రబ్బరు బొమ్మలా వాలు కుర్చీలో పడుకున్న అన్నయ్యలోనైనా చలనం లేదు సబ్బుపెట్టి ముఖం కడుక్కుని భోజనాల గదిలోకి వెళ్లాను వంటలక్క గూడా వెళ్లిపోయిందేమో, అక్కడి గదులు గూడా నిర్జనంగానే ఉన్నాయి వడ్డించుకోడానికి వీలుగా వంటకా లన్నీ బల్లపైన ఉన్నాయి

భోజనానికి కూర్చున్నానో లేదో మళ్లీ అమ్మ గొంతు వినిపించింది

"అది కాదురా సురేంద్రా! అతగాడు చెల్లాయికి ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నాడని నీకు తెలియదేమిటి?"

"తెలిస్తే మాత్రం? అత డెవరికైతే ఆ ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నాడో వాళ్ల కవి ప్రీతిపాత్రంగానే ఉన్నప్పుడు వద్దనడానికి మధ్యలో నే నెవర్ని? ఐనా చెట్టంత మనిషే కనిపించకపోగా, ఈ ఉత్తరాల గొడ వెందుకమ్మా నీకు? ఎలాగూ అతడు వ్రాసిన ఉత్తరాలను అతడే తీసుకెళ్ళిపోయాడు గదా!"

"ఇదేం నిదరమొత్తనం రా సురేంద్రా! చదవగా చదవగా ఉన్న మతి గూడా పోతుందంటే ఏమిటో ననుకునేదాన్ని! ఇదేనన్నమాట! తాను వ్రాసిన

ఉత్తరాలను తాను తీసుకెళ్ళిపోయేపాటి ముందు జాగ్రత్త ఉన్న పెద్దమనిషి అలాగే అమ్మాయి వ్రాసిన ఉత్తరాలను యిక్కడ పారేసి వెళ్ళగూడదూ!"

"అది పోయింటే! ఒకమాట చెప్పనా అమ్మా! ఎంతగా బుర్ర జించుకున్నా ప్రకాశం ఎందు కిలా చేశాడో అర్థం గావడంలేదు నాకు! ఐనా ఆ ఉత్తరాలను తీసుకెళ్ళి మాత్రం అతడేం చేసుకుంటాడు? బహుశా యిక్కడెక్కడో పడేసే ఉంటాడు"

అన్నం గొంతుక వెంట దిగడంలేదు. లేచి బయటికి వెళ్తే ఎవరి ముఖాన్నయినా చూడలసి వస్తుందన్న బెంగతో మెతుకుల్ని ఎంచుతూ కూర్చున్నాను.

"భోజనమైందా యిందూ!" అమ్మ పిలుపు

"... . .. .."

"అయివుంటే ఒకసారి యిక్కడికి వచ్చి వెళ్ళు. ఇక్కడో శ్రీముఖం ఉంది మనకు?"

శ్రీముఖమా?

తొందరగా చేయి కడుక్కొని హాల్లోకి వచ్చాను. అమ్మ వ్రేళ్ళ మధ్య ఏవో కాగితాలు నలిగిపోతున్నాయి.

"దీనిసంగతేమిటో మొదట నేనే చూస్తాను. ఆ తరువాతి వంతు మీ అన్నయ్యది. అతడు చదివి పదిలంగా నీచేతి కిస్తాడు. అందాకా నువ్వూ యిక్కడే కూర్చో"

మరబొమ్మలా కుర్చీ కంటుకుపోయాను.

ఏదో డాక్యుమెంటును శ్రద్ధగా పరిశీలిస్తున్న న్యాయవాదిలా కూర్చుంది అమ్మ. బారెడు దూరంలో ఉన్నా ఆమె ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాల సవ్వడి స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది. ఎంతో ఉద్విగ్నతను కలిగించే వృత్తాంత మైతేగానీ, ఆమె అలా గసపోసుకోడం జరుగదు. కోపము, ఉద్వేగము, సంభ్రమము మొదలైన భావాలు కలిగినప్పుడు మాటిమాటికీ కళ్లద్దాలు సర్దుకోడం ఆమె వాడుక. పైకి లాగి పట్టుకున్నట్టు నిశ్చలమైపోయే ముకుపుటాలతో, కనురెప్పలతో ఆ ముఖం బిర్రబిగుసుకుపోతే, అది ఆమెకు కలుగుతున్న ఆశ్చర్యానికి గుర్తు. నిమిషానికొకసారి ఆమెకళ్లజోడు సర్దుకుంటోంది. పేజీ త్రిప్పబోతూ అంతలో ఆ విషయం మరచిపోయినట్టు ఆమె కళ్ళు మూసుకుని ఆలోచనలో పడిపోతుంది. తన నమ్మకాలన్నీ వమ్మయి పోయినట్టు, ఆశలన్నీ నిరాశలై పోయినట్టు ఆమెలో వేడి నిట్టూర్పులు గూడా ప్రారంభమయ్యాయి. ఆమె చదువుతుంటే చదువుతున్నట్టుగా లేదు. అన్నయ్యను గూడా కలుపుకుంటే అది మా పాలిటి ఒక శిక్షగా ఉంది. మధ్య మధ్యలో ఒకటి రెండుసార్లు కాగితాలను అవతలికి తీసి ఆమె నాపైకి బరపిన చూపులు యిదివరకు నాక్కు అపరిచితాలు. చూపుల్లో అలాంటి వెటకారము, అపహాస్యము ప్రతిబింబింప వచ్చునని నాకు తెలియదు.

చదివి ముగించిన తరువాత ఆ కాగితాలను అన్నయ్యచేతి కందించేపాటి ఓపరికం గూడా అమ్మకు లేకపోయింది. ఆమె ఒడిలో పడిఉన్న కాగితాలు క్రిందికి కొట్టుకపోయి అన్నయ్య చేతికి దొరకడానికి పైన తిరుగుతున్న ఫేనే ఉపకరించింది.

ఒకటి, రెండు పేజీలు చదివేసరికి అన్నయ్య ముఖం వెలవెల పోవడం గమనించాను. అంతకూ, ఇంతకూ ఆశ్చర్యపడడం అన్నయ్య స్వభావం గాదు. అలాంటివాడు అయిదారుపేజీలు చదివి ముగించేసరి. తల దిమ్మెక్కిపోయినట్టుగా పడుకున్న కుర్చీలో అలాగే సొమ్మసిల్లిపోయాడు. పై కప్పుకేసి చూస్తున్న అతడి కళ్ళు క్రమక్రమంగా మూతబడిపోసాగాయి.

గబగబా గదిలోకి వెళ్ళి అమ్మ ఫ్లాస్కు తీసుకొచ్చింది. వేడివేడిగా ఓ కప్పు కాఫీ త్రాగాక పరిసరాల్ని ఒకసారి కలయజూచిన తరువాత గాని అన్నయ్యకు తన చుట్టూరా ఉన్నది మామూలు ప్రపంచమే నన్న స్పృహ కలిగినట్టు లేదు. అతడు యంత్రంలా లేచి నిలబడ్డాడు. చీకటిదారిలో అడుగులు వేస్తున్నట్టుగా తనగదిలోకి వెళ్ళి వెనుకనుంచి దబాలున తలుపు వేసుకున్నాడు.

నే నా కాగితాలను చదవడం ప్రారంభించేసరికి హాల్లో ఎవ్వరూ లేరు.

"ఒక్కొక్కప్పుడు కల్పనకంటే వాస్తవమే విస్మయావహంగా ఉంటుందని విజ్ఞులు చెబుతారు. నా జీవితగాథనే అందుకు నిదర్శనంగా చెప్పుకోవచ్చు.

అందుకే దీన్ని ఉత్తరంలా గాకుండా కథలా వ్రాయడమే సముచితమనిపించింది.

నా జీవితగాథే అయినా యిది నా ప్రయోజకత్వంతో నేను మలచుకున్నదేమీ గాదు. కొన్ని పరిస్థితులు, కొందరు వ్యక్తులు మలచిన జీవితం నాది. అందుకనే నాయకత్వాన్ని నాపైన వేసుకోకుండా ఇందులోని ఒక పాత్రనుగా ఈ కథ చెప్పుకుంటున్నాను.

నాణెమొక్కటే అయినా దాని కొక వైపున బొమ్మా, మరొక వైపున బొరుసు ఉన్నట్టుగా ఈ జీవితగాథకు సైతం రెండు ముఖాలున్నాయి. ఒకటి యథార్థం. రెండోది కల్పితం.

కల్పనాగాథలోని ప్రకాశం అదృష్టవంతుడు. అతనికి సేలం జిల్లాలో సుక్షేత్రా లున్నాయి. అతడి నాన్నగారి దక్షిణదేశ మహానగరాల్లో వ్యాపారా లున్నాయి. లౌకికవిషయాలకు దూరంగా ఋష్యశృంగుడు నివసించిన రమణీయ కాననసీమలా, లేమి వాసనైనా సోకని సంపదలలోకాలతనివి. ఇరుసు విరిగి కాలచక్రం ఆగిపోయినా సరే నెలపుట్టేపుట్టకమునుపే మనియార్డరు అతని చేతికి వస్తుంది. సహపాఠకుల దృష్టిలో ప్రకాశంతో స్నేహం కాంక్షింపదగినది. అతనితో సాన్నిహిత్యం గౌరవప్రదమైనది. కానైతే అది చాలామందికి దుర్లభమైనది గూడా!

వాస్తవం కల్పనలా హృదయంగమంగా లేకపోతే అందుకు ప్రకాశం పూచీదారుడు కాడు గానీ, నిజ జీవితంలో నేమో యినుపగజ్జెల తల్లికి ముద్దుబిడ్డడతడు. సేలంజిల్లానుగురించి అతనికి తెలిసింది పొరుగు రాష్ట్రంలో అదొక జిల్లా అని మాత్రమే! జిల్లా ఏదైతే నేమి గాని అతనిది తాలూకా సెంటర్లోనైనా కనిపించని ఓ మారుమూల కుగ్రామం. సీమబొగ్గు రాసి పోసినట్టున్న నల్లరాళ్ళ గుట్టల నడుమ, చీకిసోదల పిట్టడపులమధ్య, ఎగుడు దిగుడుగా పడివున్న ఎర్రటి మెట్టపొలాలే జీవనాని కాధారంగా కాలం వెళ్లబోస్తున్న ఆ పల్లెటూరిలో ఉన్నవలా పాతిక పూరికొట్టాలు. కొట్టమనిపించుకోడానికైనా తగని ఓ పూరిపాకలో చీకటి, గాలి, వాన, చలిలాంటి ఈతిబాధలన్నీ ఒక్కుమ్మడిగా లోకంపైకి మోహరించిన ఒకానొక రాత్రి సమయంలో జన్మించాడు ప్రకాశం. పుట్టిన ప్రతిబిడ్డకూ పేరు పెట్టాలన్న పట్టింపు లేకపోవడం అటుండగా, పుట్టినబిడ్డలందరూ చనిపోతూ వచ్చిన ఆ కుటుంబంలో రామన్నకు, సుబ్బులమ్మకు పుట్టిన ఆ కడసారి బిడ్డ పురిటినాడు పెంటకుప్పలో పడవేసి మళ్లీ ఇంటికి దెచ్చుకునే సాంప్రదాయం రీత్యా 'కుప్పయ్య' అన్న పేరుతో మునసబుగారి జనాభా రిజిష్టరులో చోటు చేసుకున్నాడు.

ఆ కుర్రవాడికి అయిదేళ్లొచ్చేసరికి తల్లి మాత్రం మిగిలింది. ఆ తల్లికి కా పూరిపాకతోబాటుగా రెండు బర్రెగొడ్లు మిగిలాయి. కూలినాలీ చేసుకుంటూ పొట్ట బోసుకోడం కన్నా బ్రతుకుతెరువులేని ఆ అనాథకు యిసుకలో పడుకుని పసిడిమేడల కట్టడం అవివేకమని తెలియదు. చిలిపిగా మాట్లాడుతూ, చిన్న చిన్నగా పదాలు పాడుకుంటూ తన కళ్లకు పండువగా పెరుగుతున్న కుర్రవాడిపైన లేనిపోని ఆశలు పెట్టుకోడం భావ్యంగాదని ఆమెకు తెలియజెప్పినవాళ్ళు లేరు. పైగా ఆ పసివాడి లేత బుర్రలో పైపైకి ఎగబ్రాకిపోవడానికి కావలిసిన శుభలక్షణాలు నిక్షిప్తమై ఉన్నాయని ఆమె ఆశాంకురాలకు పాదులు కట్టింది లోకం. అక్కడికి పదిమైళ్ల దూరంలో ఉన్న పుట్టింటికి పంపి, ఆవూరి పలుకూటంలో చేర్పించింది. పంతులు పాపయ్యగారికి ప్రీతిపాత్రుడు గావడంతో తన బిడ్డ భవిష్యత్తు కింక అడ్డే లేదని తలపోసింది. మేనమామల అదుపు క్రింద, అత్తగార్ల సాధింపుల క్రింద నలిగిపోతున్న ఆ కుర్రవాణ్ణి ఆదరంతో దగ్గరకు చేరదీసి అభిమానంతో విద్యాబుద్ధులు నేర్పించారు పాపయ్యగారు. "ఒరే కుప్పయ్యా! ఏం పేరురా నీది! బంగారంలాంటి కుర్రాడివి. ఎవర్రా నీకీ పేరు పెట్టింది? ఇప్పుడు గాదులే, హైస్కూలుకు పంపించేప్పుడు నీపేరు నెలా మార్చేస్తానో చూద్దువుగానీ ఉండు" అనేవారు పాపయ్యగారు.

"ఎలా పంపగలరండీ మేష్టరుగారూ! బస్తీలో చదువులంటే మాటలా! అందులోనూ దిక్కూ దరి లేని కుర్రాడాయె" అంటూ ఎవరైనా అడ్డు తగిలితే పాపయ్యగారు వాళ్లపైన విరుచుకపడేవారు. "ఐతే మీరనేదేమిటి? చదువుకోగలిగినవాడు చదువుకోడానికి వీల్లేకపోతే ఇక లోకంలో చదువు లెందుకయ్యా ఉండటం! వీడెలా చదువుకోలేడో చూస్తాను. నాకు తెలుసు. ఆ తల్లి నాలుగిళ్లలో అంట్లుతోమి తన బిడ్డను చదివించుకోగలదు. ఏమనుకుంటున్నారో మీరు! పాపయ్యగారి శిష్యుడంటే హైస్కూలు హెడ్మాష్టరుగారు కళ్ల కద్దుకుంటారు."

పాపయ్యగారిది సిద్ధవాక్కు. ప్రకాశమన్న నామాంతరంతో ఆయనగారి శిష్యుడు హైస్కూల్లో చేరాడు. ఒక్కొక్కమెట్టే పైకెక్కుతూ ప్రతి తరగతిలోనూ ప్రథమశ్రేణిలో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. వార్షికోత్సవ సందర్భంలో బల్లపైని బహుమతులను తన చిన్నచేతులతో దోచుకపోతున్న ఆ కుర్రవాడివైపు చూస్తూ ముందువరసల్లో కూర్చున్న పురప్రముఖులు వీడి తలిదండ్రు లెంతటి అదృష్టవంతులో గదా అని విస్తుపోయేవారు. సభాసదుల కందరికీ వెనుక, యినుప కమ్మల గేటు దగ్గర గోడ క్రీనీడలో నిల్చున్న ఓ శిథిలాకారమే ఆ కుర్రవాడి మాతృదేవత అని వాళ్లకేం తెలుసు?

చదువులో ప్రకాశాని కొక యోగ్యతాపత్రాన్ని ప్రసాదించిన ఆరేళ్ల నగరవాసం. సుబ్బులమ్మ ఆరోగ్యంపైన తీవ్రంగా దెబ్బతీసింది. ఐనా అందుకామె దిగులుపడింది గాదు. తాను చేయగలిగినదంతా చేసింది. వాడి తెలివితేటలు వాడి కొచ్చేశాయి గనుక యిక తాను కొడుకునుగురించి బెంగపెట్టుకో నక్కరలేదు. అన్నింటికీ పైన భగవంతు డున్నాడు. ఆ సంతృప్తితో ఆమె స్వగ్రామానికి వెళ్లిపోయింది. తాను సంపాదించుకున్న సర్టిఫికెట్లు తనకు బువ్వపెట్టగలదన్న నమ్మకంతో ప్రకాశం పట్టణంలో నిలచిపోయాడు. పదహారేళ్ల పసివాడికి ప్రభుత్వంలో కొలువులు దొరకవు. కొంతకాలం ప్రత్యేక సంస్థల వెంట తిరిగాడు ప్రకాశం. రేపురా మాపురా అని వాయిదాలు పెట్టడం, తరువాత ముఖాలు తప్పించడం, అలా కాదని నిలదీసి నిక్కచ్చిగా అడిగితే నీముఖం నువ్వేం ఉద్యోగం చేయగలవని చులకనగా మాట్లాడటం, ప్రకాశాన్ని క్రుంగదీశాయి. ఒకటి రెండు చోట్ల ఉద్యోగం లాంటిది దొరికినా దానికి అంటిపెట్టుకుని ఉండలేకపోయాడు ప్రకాశం. ఎదుటివాడి నిస్సహాయతను పసిగట్టి, వాడిని పనిముట్టుకన్నా హీనంగా, బానిసతో సమానంగా చూడటం అతడి హృదయాన్ని గాయపరచింది. నీతికీ నిజాయితీకి, ప్రతిభకు ప్రవర్తనకూ మన్నన లభించే బ్రతుకుతెరువుకోసం అన్వేషిస్తూ అతడు దేశంపైన బడ్డాడు. ఆత్మగౌరవానికి అఘాతం కలగకపోతే చాలు, తనెలాంటి పని చేయడానికైనా సిద్ధమే నన్న నిర్ణయానికి వచ్చాడు. అవయవాలు కదలకుండా, దుస్తులు నలగకుండా కుర్చీకి తనువప్పగించి పైవాళ్ల దగ్గర రోజుకు పదిసార్లు మెత్తగా చీవాట్లు తినే ఉద్యోగాల కంటే కాయకష్టం చేసి బ్రతకడంలో నామోషితనం లేదని గుర్తించాడు. కొన్నినాళ్ళు బరువులు మోశాడు. రిక్షాలు లాగాడు. హోటళ్లలో పనిచేశాడు. ఏపని చేస్తున్నా తనీపనిచేయడంకోసం పుట్టలేదేమో నన్న అనుమానం ఒకటి అతణ్ణి వెంటాడుతోంది. మరి దేనికోసం తన పుట్టుక? ఏ రంగంలో తనకు రాణింపు? తీరిక దొరికినప్పుడల్లా గ్రంథాలయాల్లోకి వెళ్లి బీరువాలవైపు చూస్తూ కూర్చునేవాడు. ఆ పుస్తకాలతణ్ణి ఊరించేవి. బసకు తిరిగి వెళ్లి, పెట్టె దెరిచి, దుమ్ము దులిపి పైకి తీసిన సర్టిఫికెట్లలో ప్రత్యక్షరాన్నీ పరిశీలిస్తూ కాలం గడిపేవాడు. విద్యాభ్యాసం ఒక వ్రతంలాంటిదైతే తాను వ్రతభ్రష్టుడు, విద్యార్జన ఒక యోగంలాంటిదైతే తాను యోగభ్రష్టుడు.

నిండుగా నాలుగేళ్లు పరిస్థితుల సుడిగాలిలో ఎండుటాకులా గిరికీలు కొడుతూ బ్రతికాడు ప్రకాశం. పడిన కష్టాలు అతని మనసుకు బలాన్ని చేకూర్చాయి. బ్రతుకంటే ఏటిపాలు వెంట పూల పడవపైన షికారు గాదు. అది ఏటి కెదురీత. సుడిగుండాల్లో మునక. జలచరాలతో ఘర్షణ. పరిస్థితులపైన తిరగబడి గెలుపొందని మానవుడికి చరితార్థత లభించిన నిదర్శనాలు ప్రపంచచరిత్రలోనే లేవు. తాను చదువుకోడం కోసమే పుట్టాడు. ఎలాగైనా తాను చదువుకోవాలి.

మనసు మార్గాలను అన్వేషింపసాగింది.

తెనుగురాజుల దానజలధారలో గిరులు తెప్పలై తేలిపోయిన దినాలు గావు. ఐనా లోకంలో వదాన్యులు లేకపోలేదు. ఈనాటికీ దేవాయతనాలు నిర్మింపబడుతున్నాయి. విద్యామందిరాలు, వైద్యశాలలు, దానసత్రాలు నెలకొల్పబడుతున్నాయి. పరోపకారపారీణత మానవజీవితంలోనుంచి పూర్తిగా లుప్తమైపోయే దుర్దినాలు రాకపోవచ్చు నన్నదే ఆశావాదుల విశ్వాసం. ఎటొచ్చీ ఆర్థికంగానే సాయం చేయడానికి సంసిద్ధతను ప్రకటించే దాత లెక్కడున్నా రన్నదే తనకు తెలియని సంగతి.

వాకబు చేయసాగాడు.

అప్పుడే తనజీవితంలో మొదటిసారిగా ప్రకాశం రామదుర్గం అన్న ఊరిని గురించి విన్నాడు. ప్రకాశానికి కొన్ని వందల మైళ్ల దూరంలో ఉన్న ఊరది. కానీ, కీర్తికాంత పయనించలేని దూరాలు లేవు.

లేడికి లేచిందే పరుగన్నట్లు! రెక్కలు గట్టుకుని వెళ్లి రామదుర్గంలో వ్రాలిపోయాడు ప్రకాశం.

బయల్దేరిన వేళావిశేషం మంచిదిగాదేమో ననిపించింది—వెళ్లిన సమయానికి రామభద్రయ్యగారు ఊరిలో లేరు గనుక!

పాతకాలంనాటి మండువాలోగిలి ఎదుట, పది పదిహేను అంకణాల మేరకు పొడుగ్గా వేసిన పందిరి క్రింద నిల్చున్నాడు ప్రకాశం. ఉదయం ఎనిమిది గంటలవేళ. ఒకటి రెండుసార్లు ప్రకాశం గుమ్మంలోనుంచి లోపలికి

చూడటానికి ప్రయత్నించాడు ఆ మహిడిలో మనుషులు నడయాడుతున్న చిన్నెలే లేవు అంత పెద్ద చుట్టు భవంతిలో మనుషు లెక్కడున్నారో ఎలా తెలుస్తుంది ? ఏం చేస్తున్నారో ఎలా తెలుస్తుంది ? వాళ్ళు లోప లెక్కడో మాట్లాడుకుంటే ఆ సవ్వడి బయటి కెలా వినిపిస్తుంది ? పందిరి క్రింద మాత్రం జీతగాళ్ళ హడావిడి ఉండి ఉండీ చెలరేగి చల్లారుతోంది సేద్యగాళ్ళు, గుమాస్తాలు, ఆలకాపర్లు వెలుపలినుంచీ ఏవో వర్తమానాలను మోసి తెచ్చి, లోపలినుంచి ఏవో ఆజ్ఞలను స్వీకరించి తొందరతొందరగా వెళ్ళిపోతున్నారు కొత్త వ్యక్తి ఒకడు అక్కడ నిల్చున్నాడన్న విషయం వచ్చిపోతున్న వారిలో మచ్చు కొక్కరైనా గమనించినట్టు లేదు కారణ మేమై ఉంటుంది? ప్రకాశం తనవైపు ఒకసారి చూచుకున్నాడు బస్సుప్రయాణం మూలంగా తన దుస్తులు మాసి మన్నుగొట్టుక పోయాయి తలరేగిపోయింది పడుకో డానికి చోటు దొరకక రాత్రంతా నిద్రలేక పోవడంతో కళ్లు మండు తున్నాయి. ఈ పిచ్చి వాలకంవల్ల ఎదుటివాళ్ళకు తనపట్ల సదభిప్రాయం ఏర్పడవచ్చునన్న నమ్మకం కలగడంలేదు కానీ మార్చుకోడానికి తన దగ్గర దుస్తులు లేవు అటువైపునుంచీ రామభద్రయ్యగా రెప్పు డొస్తారో తెలి యదు అందాకా ఏం చేయాలో తోచదు ఇంతదూరం వచ్చి ఆయనను కలుసుకోకుండానే వెళ్ళిపోవడానికి మనస్కరించదు

ఎరుపుదనం విరిగి పోయిన నీ రెండ బాగా పదను పెట్టి గాలిలో ఝుళిపి స్తున్న కరవాలంలా తళతళలు వెళ్ళగక్కుతోంది పందిరిగుంజ కానుకుని నిశ్చలంగా నిల్చున్న ప్రకాశం మధ్యాహ్నం వరకైనా అలాగే నిల్చుండి పోయే పట్టు దలలో నుంచీ నీరెండలోకి శూన్యంగా చూస్తున్నాడు

మేడపైన గోడ గడియారం, దూరంగా గుడిలో నుంచీ నెమలి క్రేంకా రం, కొట్టాల్లో నుంచీ దూడల అంబారవం,— ఇంతకు మించిన అలికిడి వినరాకుండా ఆ భవనం చుట్టూ పేరుకున్న స్తబ్దతలో ప్రకాశం తానూ ఒక పందిరి గుంజలా నిల్చుండి పోయాడు

గంట పదిన్నర దగ్గర్లో ఎక్కడో కూనిరాగంతో సినిమాట్యూను, బూట్ల శబ్దం ఆ ట్యూనుకు దరువులు పలుకుతుండగా ఓ అబ్బాయి వెలుప లికివచ్చాడు

"మిస్టర్ ! ఏ ఊరు ?"

ప్రకాశం ముఖంలో ఆశాజ్యోతి వెలిగింది. అతడు సమాధానం చెప్పు కున్నాడు

"ఇక్క డెవరికోసం ?"

"అయ్యగారి కోసం."

"ఎందుకూ ?"

కారణం చెప్పాడు ప్రకాశం, పాంటుజేబులో నుంచీ సర్టిఫికెట్టు తీస్తూ.

"నీదేనా సర్టిఫికేటు ?"

తటాలున చేతికి తీసుకున్నాడు పేజీలు త్రిప్పుతూ ఎర్రసిరాతో మార్కులు గుర్తించిన చోట ఆగిపోయాడు తల పైకెత్తి ప్రకాశంవైపు చూచాడు మళ్ళీ మార్కుల వైపు . .

"మరి. . మరి . ." ఉపక్రమణికలో తొట్రుబాటు పడిపోతున్నాడు ప్రకాశం

అప్పుడొ విచిత్రం జరిగింది లోపలి నుంచీ పిలుపులాంటి దేదీ వినిపించలేదని ప్రకాశం తన శ్రవణేంద్రియాలపైన ఆనపెట్టి చెప్పగలడు. కాని అలాంటి పిలుపేదో శ్రవణగోచరమైనట్టు "ఇదిగో వస్తున్నా" అంటూ ఓ కేకపెట్టి ఆ అబ్బాయి తుర్రున లోపలికి జారిపోయాడు.

ప్రకాశం హతాశుడైపోలేదు ఒకవేళ తన చెవులే తనను మోసగించా యేమో ! కాకపోతే ఆ అబ్బాయి అలా 'కీ' ఇచ్చిన మరపిట్టలా ఎగిరి పోవలసిన అవసర మేమీ కనిపించదే !

గంట పదకొండు కావస్తోంది.

ఈసారి మరింత ఆశావహమైన సంఘటనే ఎదురైంది ప్రకాశానికి!

"ఒరేయ్ సుబ్బన్నా ! ఏడీ సుబ్బన్న ? నరసింహులైనా ఉన్నట్టా, లేనట్టా ?" అంటూ ఈవలికి వచ్చిన ఆ ఇంటి ఇల్లాలు పందిరి క్రింద మనుషుల కోసం కలయజూస్తూ వరాండా అంచున నిల్చుంది. ఆమె అలా వెలుపలికి రావడమే ప్రకాశానికి ఆశావహమై ఉండగా, మరింత ప్రోత్సాహజనకంగా "ఇక్కడెవరో బాగా మార్కులొచ్చిన కుర్రాడున్నాడట ! నువ్వేనా అబ్బాయ్!" అంటూ సర్టిఫికెట్టు చేతికి తీసుకుంది

కోరిన కొండపైన వానమబ్బు లెక్కుతున్నట్టే ఉన్నాయి ప్రకాశానికి !

సమయం దొరికిందిగదా అని దొరికిన వెంటనే బాకా వూదడం బాగుం డదు గనుక, సాకల్యంగా ఆమె పరీక్షా ఫలితాలను గమనించేదాకా ప్రకాశం ఓపిక పట్టదలచుకున్నాడు.

"చూడం డమ్మగారూ ! మరేమో .. మా ఊరిక్కడికి . " గొంతు కలో కొట్లాడుతున్న భావాలను మాటల్లోకి అనువదించడంలో, విఫలుడై పోతున్నాడు ప్రకాశం.

ఆమె తల పైకెత్తి ప్రకాశం కేసి చూచింది. చాచి పట్టుకున్న ఆమె చేతిలో నుంచీ క్రింద పడిపోకుండా తన సర్టిఫికెట్టును అందుకో గలిగాడు ప్రకాశం ఆమె ప్రకాశం కేసి చూచిన చూపుల్లో ఆశ్చర్యం లేదు. ఆర్ద్రత లేదు అవి చప్పగా, నిర్వికారంగా ఉన్నాయి. ఆ చూపులాగే మరొక కోణం లోకి మళ్ళి అక్కడ తమ కెదురైన ఆ గంతకుడి కొకడికి ఢీకొన్నాయి. "ఒరేయ్ నారిగా ! అప్పుడే అన్నాలకు వేళయిందట్రా నీకు ! నరసింహులు తోటలో ఉన్నట్టున్నాడు. వెళ్ళి ఒకసారి అతణ్ణి ఇంటికి వచ్చి పొమ్మని చెప్పు" అంటూ ఆమె మందగమనంతో గృహాంతర్భాగంలోకి వెళ్ళిపోయింది

ప్రకాశం నిశ్చేష్టుడై పోయాడు.

ముదిరి పోతున్న మిట్టమధ్యాహ్నపు టెండల్లో చండ్ర నిప్పులు రాలు తున్నాయి

వడగాడ్పులు ఒడలికి సోకి చల్లబడి చెమటలుగా రూపాంతరం చెందు తున్నాయి.

ఇందాకా అంతర్ధానమై ఉండిన సమస్య ఒకటి ఇప్పుడు క్రొత్తగా ప్రకాశాన్ని సమీపిస్తోంది.

రామభద్రయ్యా గారిని కలుసుకుంటే, వచ్చిన పని సానుకూలమయ్యే సూచనలు కనిపిస్తే, ఆ తర్వాత నింపాదిగా భోజన సదుపాయాలను గురించి ఆలో చించవచ్చుననుకున్నాడు ప్రకాశం పళ్ళు తోముకోడమైతే తెల్లవారు జామున్నే జరిగింది గానీ, అప్పటినుంచీ మంచినీళ్ళతోనైనా కుక్షిని ఉపలాలించలేదు.

ఎక్కడో ఓ పూట కూటి ఇంట నిన్న సాయంకాల మెప్పుడో తిన్న తిండి. అది కొలత భోజనం. కొరత భోజనం గూడా !

గిర్రున తిరుగుతున్న ప్రకాశం కళ్ళకు ఎండల్లో ఎండమావులు కనిపిస్తున్నాయి.

కోరి వచ్చిన సహాయం లభించక పోతే మానే సాదరంగా ఒక పూట భోజనానికైనా నోచుకోక పోతున్న తన దౌర్భాగ్యాన్ని గురించి ఏ మనుకో గలడు ప్రకాశం ?

క్షుధార్తి ఎదుట అభిమానం గడ్డిపోచకన్నా హీనమైనది.

ఈసారి ఎవరైనా కనిపిస్తే నోరు దెరచి అడిగేయాలని అనుకుంటున్నాడు ప్రకాశం.

గంట రెండు !

గ్రీష్మాతపంలో తిరిగి వచ్చిన కుక్కలు కొన్ని పందిరిక్రింద పడుకొని రొంగలు కార్చుకుంటున్నాయి. రెత్తినవిమ్మలా నిదురబోతున్న ఆ గృహావరణలో మధ్యాహ్నమయ్యేసరికి జనసంచారం పూర్తిగా తగ్గిపోయింది. వంట గదుల్లో సాయంకాలఉపాహారాలకోసం ప్రయత్నాలు ప్రారంభమయ్యే సమయం! . . ప్రేగులు మెలికలు తిరిగి పోతున్న ఆకటి బాధలో ప్రకాశానికి మతి పోతోంది

అప్పుడు మరొక విచిత్రం జరిగింది—

ఉదయం పదిగంటలప్పు డొకసారి వెలుపలికి వచ్చి ప్రకాశాన్ని పలకరించి పిట్టలా లోపలి కెగిరి పోయిన ఆ అబ్బాయి మునిగాళ్ళపైన అడుగులు వేసుకుంటూ గోడ వెంబడే నడిచి వచ్చి సింహద్వారంలో నుంచీ ఈవలికి తొంగి చూచాడు ఉదయాన్ననగా ప్రత్యక్షమైన ఆ గంతకుడు ఇంకా అక్కడే పడిగాపులు పడుతూ ఉండ వచ్చునన్న తన అనుమానం నిజమైందేమో, ఎలా వచ్చిన వాడు అలాగే వెనుదిరిగి చప్పుడుగాకుండా చల్లగా మటు మాయమై పోయాడు.

రెండడుగులు ముందుకు వేసిన ప్రకాశం అయిదు నిమిషాల వరకూ అప్రతిభుడై నిల్చుండి పోయాడు.

ఆ తరువాత నీరసించి పోయిన అతడిశరీరం ముందుకు కదిలింది. పందిరి క్రింది నుంచి వీథిలోకి, వీథిలో నుంచీ రోడ్డు పైకి వచ్చాడు. రక్త చందనాన్ని ఎండించి దట్టంగా నెరపినట్టున్న ఆ ఎఱ్ఱటి మట్టి బాటపైన కాళ్ళీడ్చుకుంటూ నడవసాగాడు ప్రకాశం. ఇంకా తొలిముంగారు వానలతో నైనా నాలుక తడుపుకోని పరిసర ప్రకృతి ఏదో దారుణమైన భావాన్ని ప్రకటిస్తున్న తైలవర్ణ చిత్రంలా భీభత్సంగా ఉంది. ఆఖరు గరికిపోస గూడా ఎండి పోవడంతో ఆవులు కలమంద పట్టల్నే కొరుకుతున్నాయి. బాట కిరువైపులా ఆకులు రాల్చుకున్న చింతచెట్లు కాకులకైనా ఆశ్రయ మివ్వలేనంత బోసిగా తయారయ్యాయి

ప్రకాశానికి ఒక్కొక్క ఫర్లాంగు ఒక్కొక్క యోజనంలా వెనుక్కు వెళ్తోంది.

పడమటి కొండల కొలిమిలో ఎఱ్ఱగా కాలిన గంగాళంలా ఉన్న సూర్య భగవానుడు తన ప్రతాపాన్ని సింహావలోకనం గావించుకుంటూ వికటహాసం చేస్తున్నాడు

కష్టాలు ఒంటరిగా రావని చెబుతారు పెద్దలు. విచిత్ర సంఘటనలు సైతం అలాంటివేనేమో ! దుమ్మును పైకెగజిమ్ముకుంటూ నీలిరంగు కారు ఒకటి ప్రకాశాని కెదురుగా వస్తోంది. ప్రకాశం ఆగిపోయాడు. ఒక క్షణం ఆగాడు. రెండు క్షణాలు ఆగాడు మూడో క్షణాన అతడి బుఱ్ఱలో ఓ మెరుపు మెరిసింది. పైదొలగి కారుకు దారి ఇవ్వవలసిన ప్రకాశం, ఇంకా రెండడుగులు ముందుకే వేసి, కారు కెదురుగా నిలబడి చేతిని రెక్కమాపులా అడ్డంగా చాచేశాడు.

సడన్ బ్రేకుతో కారు ఆగిపోయింది

ప్రకాశం కారుదగ్గరికి పరుగు దీశాడు.

"ఎవరబ్బాయ్ ! ఏం కావాలి ?"

రామభద్రయ్యగారంటే వీరేనని ప్రకాశాని కొకరు తెలియ జెప్ప వలసినఅవసరం లేక పోయింది. మాటల్లోని ఆదరణ, ముఖంలోని ప్రసన్నత ఆ విషయాన్ని చెప్పకనే చెబుతున్నాయి. లోకంలో వ్యాపించిన ఆయన కీర్తికీ, ఆ క్షణానకారులో కనిపించిన మూర్తికీ ఉన్న అవినాభావసంబంధాన్ని ప్రకాశం అర క్షణంలో పోల్చుకో గలిగాడు

"నమస్కారాలు బాబూ !" చేతులు జోడించాడు ప్రకాశం— "తమ కోసమే వచ్చాను. . . ."

"ఐతే వెళ్ళిపోతున్నావేమబ్బాయ్ ! అయిదుగంటలకల్లా తిరిగొస్తానని చెప్పానే ! నా కోసం ఎవరైనా వస్తే, అందాకా ఉండవలసిందని చెప్పమన్నానే! నీ కెవరూ చెప్పలేదేమిటి ?"

ప్రకాశం నిరుత్తరుడై ఉండిపోయాడు

"నీ వాలకం చూస్తే నువ్వు మధ్యాహ్నం భోజనం చేసినట్టే లేదు. అవునా అబ్బాయ్ ?" ఈసారి ఆయన మరింత సూటిగా ప్రశ్నించారు

ఎదుటివారిచేత సత్యాని చెప్పించే శక్తి ఏదో ఆయనలో ఉంది ఎంతగా తన కిష్టంలేకపోయినా ప్రకాశం నిజం చెప్పక తప్పింది గాదు.

రామభద్రయ్య గారి ముఖంలో ప్రకాశానికి ఓ కదలిక కనిపించింది. ఫాలతలం వెడల్పు హెచ్చి, కనుబొమలు పైకిలేచి, ముని పంటితో పెదవిని కొరుకున్న ఆ ముఖభంగిమలో విసురుగా పొరాడుతున్న భావవీచిక వెనుక రామభద్రయ్యగారి ఊహలేమిటో ప్రకాశానికి తెలియదు కానీ ఆయన ఏవో కొన్ని భావాలను అంత రంగంలో దాచుకున్నారని మాత్రం ప్రకాశం గ్రహింపగలిగాడు

కార్యక్రమంలో ఒక అంశాన్ని వదిలిపెట్టి మరో అంశంలోకి వచ్చి నట్టుగా "వచ్చిన పనేమిటో చెప్పు" అన్నారాయన.

ప్రకాశం మనవి చేశాడు— తాను నిరుపేద ఇంతవరకైనా చదువుకో గలిగాడంటే అందుకు కారణం ఉదారుల దయావిశేషం. తను చదువు మానేసి నాలుగేళ్ళయింది మంచి ఉద్యోగం దొరికింది గాదు ఈ నాలుగేళ్ళలో తాను పడరాని పాట్లు పడ్డాడు. చదువుకోవాలన్న కోరిక అదొక తీరని వేదనగా తనను వెన్నంటి తరుముతోంది అది దురాశ అని, అందని పండ్లకు అఱ్ఱులు చాచడమనీ తన మనసును తాను మందలించుకోక పోలేదు కానీ ఆశ అణగారి పోయింది గాదు. అందువలనే తనిలా రామభద్రయ్యగారికోసం రావడం జరిగింది. ఇదే చిట్టచివరి ప్రయత్నం

వింటూ కూర్చున్నాడు రామభద్రయ్యగారు. విన్నతరువాత సర్టిఫికెట్లు నొకసారి త్రిప్పిచూచారు తటాలున తలుపు తెరచుకుని, కారుదిగి, రోడు పైకి వచ్చేశారు.

ఆరడుగుల బారీమనిషి రామభద్రయ్యగారు. అందుకు దగ్గట్టుగా ఆయన ఆజానుబాహులు. నలగా బొద్దు మీసాలు, కనిపించగానే చూపరు లకు ఒళ్ళు గగుర్పాటు చెందే ఆకారం ఆయనది ! ఆయన మాటల్ని వినడం జలపాతం క్రింద నిల్చునే అనుభవం లాంటిది.

"చూడబ్బాయ్ ! అన్నట్టు నీ పేరు ప్రకాశం గదూ ! చూడు ప్రకాశం ! మానవుడికి అంగబలంతోనూ అర్థబలంతోనూ అవసరం లేదని

నేను చెప్పను కానీ వాటికంటే మానవుడికి నిశ్చింత నాపాదించేది ఆత్మబలం. ఆత్మబలం ఉన్ననాడు మానవుడు మేరునగరంలా మహోన్నతుడై అందని ఆదర్శాలు అవలీలగా అందుకోవచ్చు నదీజలాలలాంటి విద్యావిజ్ఞానాలను అంబుధిలా తనలో లీనం చేసుకోవచ్చు ఊడ్చి కొలిస్తే అయిదున్నరడుగులైనా లేని ఒక్క అచటి కుర్రాడివి నువ్వు. గట్టిగా గాలివీస్తే పదిబారల దూరంలో ఎగిరిపడేటట్టున్నావు ఐనా శరీర బలాన్ని మించిన ఆత్మబలం నీలో వుంది అదే నిన్నిక్కడికి తీసుకొచ్చింది. అదే నా కారును ఆగిపోయేటట్టు చేసింది.' అదే నన్నిలా రోడ్డుపైన నిల్చో బెట్టింది నేను నీకు సాయం చేయ దలచు కున్నాను ."

పొగ చుట్ట వెలిగించుకుంటూ కొనసాగించారు రామభద్రయ్యగారు—"కానీ ఒక షరతు ! నా నమ్మకానికి మూల్యం చెల్లించాలి నువ్వు . . ."

"మూల్యమా !" ప్రకాశం కంగారు పడిపోతున్నాడు.

"మరేంలేదు. మా అబ్బాయి ఒకడున్నాడు బొత్తిగా మందుడైతే నేను చింతపడేవాణ్ని గాను. తెలివితేట లున్నాయి. ఉన్న తెలివితేటలను సద్వినియోగం చేసుకోడం వాడిచేతగాదు. వాడిని నిన్నూ ఒకే కాలేజిలో చేర్పిస్తాను ఎలాగైనా వాడు క్రమంగా చదువుకునేటట్టు చూచే పూచీ నీది.

విభ్రాంతిలో నిర్ఘాంత పడిపోతున్నాడు ప్రకాశం!

"తలకు మించిన భారంగా కనిపిస్తోందా ప్రకాశం ! మరేం భయ పడొద్దు నీ పైన నాకామాత్రం విశ్వాసం కుదిరింది నువ్వు తలచుకుంటే నా కోసం ఈపాటిశ్రమను సునాయాసంగా భరించగలవు . . "

జేబులోనుంచి డైరీ పైకి దీశారు రామభద్రయ్యగారు. "నీ చిరు నామా ఏమిటో చెప్పు ! పదిహేనురోజుల్లో నీకు నా దగ్గర నుంచి జాబొస్తుంది" అన్నారు

స్వప్నంలాంటి సంఘటన అది ! కలలన్నీ కల్లలే నంటారు కానీ ఆ నా మధురస్వప్నాన్ని అక్షరాలా నిజంచేసి చూపెట్టారు రామభద్రయ్యగారు. జాబు మాత్రమే గాదు సరిగ్గా ఆ నాటి నుంచి పదిహేనో నాటికి బ్యాంకులో ఉన్న రామభద్రయ్యగారి ఖాతాలో నుంచి నా పేరిటికి రెండువందల రూపాయల మనియార్డరు గూడా వచ్చింది.

కళాశాల జీవితంలో ప్రకాశానికి సురేంద్రకు ఏర్పడిన స్నేహాన్ని గురించి చెప్పుకుంటే మిగిలిన కథ పూర్తవుతుంది ఆర్ద్రతకు, ఆత్మీయతకు కాణాచిగా వెలసిన ఆ స్నేహానికి కొత్తగా వెలికితీయబడిన వాస్తవికాంశాలవల్ల ఆరని దెబ్బ తగుల వచ్చునన్న సత్యాన్ని ప్రకాశం కాదనలేదు కానీ విప్పి చెప్పక తప్పని పరిస్థితిలో ప్రకాశం తన నిజ స్వరూపాన్ని ఇలా ఆవిష్కరించి చూపెట్టుకోవలసి వచ్చింది.

అందుకే ఇందుబాలను చేబట్టడ మనేది ప్రకాశం కలలోనైనా ఊహించలేని అదృష్టం.

అధికప్రసంగమని భావించకపోతే, ఇక్కడొక చిన్నసంగతి మనవి చేసుకుంటాడు ప్రకాశం— కళాశాలలు నాటకరంగాల్లాంటివి దేశం నలుమూలలనుంచీ విద్యార్థులక్కడికొస్తారు వస్తూ వస్తూ వేషానికి అవసరమైన దుస్తులను ట్రంకుల నిండుకూ తెచ్చుకుంటారు. శిరోజాలకు కావల

ఆకలి మందగించటం అహారమందు రుచి లేకపోవటం కొంచెంగా జ్వరం మొదలైన గుణములు పిల్లలలో లివర్, స్ప్లీన్ వ్యాధి సూచనలు కావచ్చు వెంటనే జమ్మివారి సలహా తీసుకోండి

జమ్మివారి లివర్‌క్యూర్

పసిబిడ్డల లివర్, స్ప్లీన్ వ్యాధులకు
పరమౌషధము

వ్యాధి లక్షణాలను ఆదిలోనే గుర్తించండి :
ఆకలి మందగించటం — అజీర్ణం — చిరాకుగా ఏడుస్తుండటం — కొంచెంగా జ్వరం — పొట్ట పెరగటం — కుట్టరంగుగా లేదా తెల్లగా విరేచనం.

జమ్మివారి డాక్టర్లు ముఖ్యమైన పట్టణాలకు ప్రతి నెలా వస్తారు వివరాలకు వ్రాయండి.

జమ్మి వెంకటరమణయ్య అండ్ సన్స్
హెడ్ ఆఫీసు : మద్రాసు-1.

బ్రాంచీలు బొంబాయి-4 — బెంగుళూరు-2 — కలకత్తా-7 — ఢిల్లీ-6 — కుంభకోణం — లక్నో-1 — నాగపూరు-1 — పాట్నా-4 — తిరుచిరాపల్లి-2 — విజయవాడ-3 — విజయనగరం.

సిన తైలాలను, ముఖానికి కావలసిన అర్ధ్రవు ద్రవ్యాలను బజారులో అద్దాల బీరువాల్లో నుంచీ కొనుక్కుంటారు రారాజు పాత్రధారి సాక్షాత్తు రారాజుగానే భావించడం నాటకశాలలో ప్రేక్షకులకు కలిగే భ్రమ వాస్తవిక ప్రపంచంలో ఆ నటుని జరుగుబాటెట్టిది ? మనస్తత్వ మెట్టిది ? సంస్కార మెట్టిది ? అన్న ఆలోచనకు ఆస్కారమే లేకుండా అతణి ప్రేమించి, అతడితో జీవితాన్ని పంచుకో దలచడంలో ఔచిత్యం కనిపించదు

ప్రకాశం నటుడుగావచ్చు మోసగాడు గావచ్చు కానీ అతడు కర్తవ్య విమూఢుడు మాత్రం గాకపోలేదు కృతఘ్నుడుగా ప్రవర్తించలేదు

కృతజ్ఞత హృదయంలో ఉంచుకోదగిన భావమైతే, అది మాటల ద్వారా వెల్లడింపబడినంత మేరకు హృదయం ఖాళీ అయ్యే ప్రమాదముంటే, అలాంటి ప్రమాదానికి వెరచి ప్రకాశం వినమ్రుడై చేతులు జోడిస్తున్నాడు "

4

"పొద్దు పడమటికి వాలిపోతోందిరాబాబూ ! తెల్లవా రెప్పుడో తిన్న తిండి అదైనా ఏం తిన్నావు గనుక ! అదేమిటూ నాన్నా ఆకలివేయడం లేదా నీకు ?" గడపలో నిల్చుని అమ్మ భోజనానికి పిలుస్తోంది

నిజానికి ఆ పూట ఆకలి వేయడం లేదు నాకు ! హృదయం వ్యాకుల తరంగ ఘూర్ణితమైనప్పుడు కొన్ని భౌతికావసరాలు విస్మరింప బడండం సహజమే ! ఎండలోపడి రెండుమైళ్ళ దూరం నడిచివచ్చి తపాలా బంట్రోతు ఇచ్చి పోయిన ఉత్తరాన్ని అది నేను అయిదోసారి చదవడం ! అందులో సంబోధన లేదు సంతకం లేదు పొడిగా ఏడెనిమిది వాక్యాలు మాత్రమున్నాయి

"ఇంతకన్నా త్వరగా బదులు వ్రాయలేక పోయినందుకు కారణం చిరునామా తెలియక పోవడం చిరునామా దొరికే విధానం గూడా నిన్న మొన్నటికి గాని స్ఫురించలేదు. నాలుగేళ్ళ క్రిందటి పెదబాబుగారి పాత డైరీలో నుంచీ కొండను త్రవ్వి ఎలుకను పట్టినంత సులభంగా దాన్ని సంపాదించడమైంది తమ గుప్తదానాల గురించి ఆ మాత్రం ఆధారమైనా మిగిల్చి పోయినందుకు పెదబాబుగారికి మా కృతజ్ఞత

క్షమాపణ నివేదికలోని అంశాలను బట్టి చూడగా ఇక్కడ ఉపకార మనేది ఇరుపార్శ్వాల వారూ పరస్పరం ఇచ్చి పుచ్చుకున్న వ్యవహార మని విశద మైంది కానీ కృతజ్ఞత ఎలాగూ హృదయంలో ఉంచుకోదగిన భావమని ఉల్లేఖింపబడింది గనుక, ఆ పని చేయడానికి మేము సైతం వెనుకాడక తప్పడం లేదు !

ప్రస్తుతాంశానికి వస్తే అమ్మాయి అజ్ఞతలో వ్రాసిన ఉత్తరాలు కొన్ని అటువైపున్నే ఉండి పోయాయి వీలయినంత త్వరగా వాటిని తిప్పి పంపితే, అంతకంటే మేము కోరదగినదేమీ లేదు."

ఆ ఉత్తరం నాకు సకాలంలో చేరింది సకాల మని ఎంద కంటున్నానంటే అప్పుడు నేను ప్రేమకు సంబంధించిన చిట్టచివరి సత్యాన్ని గురించి ఏ నిర్ణయానికీ రాలేకుండా ఉన్నాను వచ్చిన జాబు ఆ నిర్ణయాన్ని తేల్చి చెప్పింది.

తీవ్ర ఝంఝూమారుతంలో బుడ్డి దీపం వెలగ వచ్చుననుకునే ఆశావాదిత్వం ఎనభై నాలుగు లక్షల జీవరాసుల్లో ఒక్క మానవుడికి మాత్రమే ఉందేమో ననిపిస్తుంది ప్రేమే దైవమనీ, అది త్యాగానికి మారుపేరనీ ఇత్యాదిగా లోకవ్యవహారంలో ఉన్న నిర్వచనాల నన్నింటినీ జాబితాలోనుంచీ తొలగించి, ప్రేమ అన్న పదానికి యువతీ యువకులు వివాహ బంధంతో ఒకరికొకరు చేరువగా వచ్చి జీవితాన్ని గడప దలచుకోవడమే నన్న పరిమతార్థం ఇచ్చుకున్న తర్వాత నాలో ఒక ఆశ మిగిలి ఉండిపోయింది. నా నిజస్థితి తెలిసిన తర్వాత గూడా ఇందుబాల ప్రేమకు నేను పాత్రుణి కావచ్చునేమో నన్నదే నా అనుమానం మరైతే ప్రేమ గుడ్డిదని ఎందుకన్నా రన్నదే ఆశకు ఆధారం. ఆ ఆధారం పునాది రాళ్ళతో సహా కదిలి పోయింది

లేచి వెళ్ళి భోజనానికి కూర్చున్నాను. మర్రాకుల విస్తరిలో అన్నం పెట్టి అంతటితో నా సంగతి మరచి పోయినట్టుగా అమ్మ పొయిదగ్గర కూర్చుంది

"పచ్చడి వేశావు కావేమమ్మా" అన్నాను

"ఉండరా బాబూ ! నువ్వొచ్చావని తెలిసి పెద్ది రాజుగారు గిన్నె నిండుకూ నెయ్యి పంపించారు కరగ బెడదామంటే పొయిలో నిప్పు కనిపించడంలేదు ."

కొయ్య పెట్టెలోనుంచీ చేతి నిండుకూ కాగితాలు తీసుకొచ్చి ఆమె అగ్గిపుల్ల గీసి ముట్టిస్తోంది

"అదేమిటమ్మా ! అవేం కాగితాలని ! వాటినా కాల్చెయ్యడం ?"

"నీది మరీ చోద్యం ! ఇవన్నీ నువ్వు చదివి పారేసిన కాగితాలే గదరా బాబూ !"

లోకంలోని చరాచర ప్రాణులకు, జడజంగమ పదార్థాలకు రూపాంతర పరిణామమే గానీ నాశనం లేదని చెబుతారు అలాగే మానవుడి మానసికోద్వేగాలకు సైతం నాశనం లేదనిపిస్తుంది కాలం చాళ్ళలో పడి, పరిస్థితుల ఎండ వానల్లో నుండి దోహద క్రియలు పొంది భావబీజాలు రకరకాల పంటలుగా ఫలిస్తూ వెళ్ళడమే పరిణామ క్రమమేమో ! ఒకవాడు మోసుకెళ్ళ వలసిన ఆ కాగితాలు అగ్ని దేవుడి ఆగ్రహానికో, అనుగ్రహానికో పాత్రమై రూపాంతరం చెందుతుంటే చూస్తూ నిర్లిప్తుడినై కూర్చున్నాను.